विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९

DISASTER PREPAREDNESS AND RESPONSE PLAN

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका

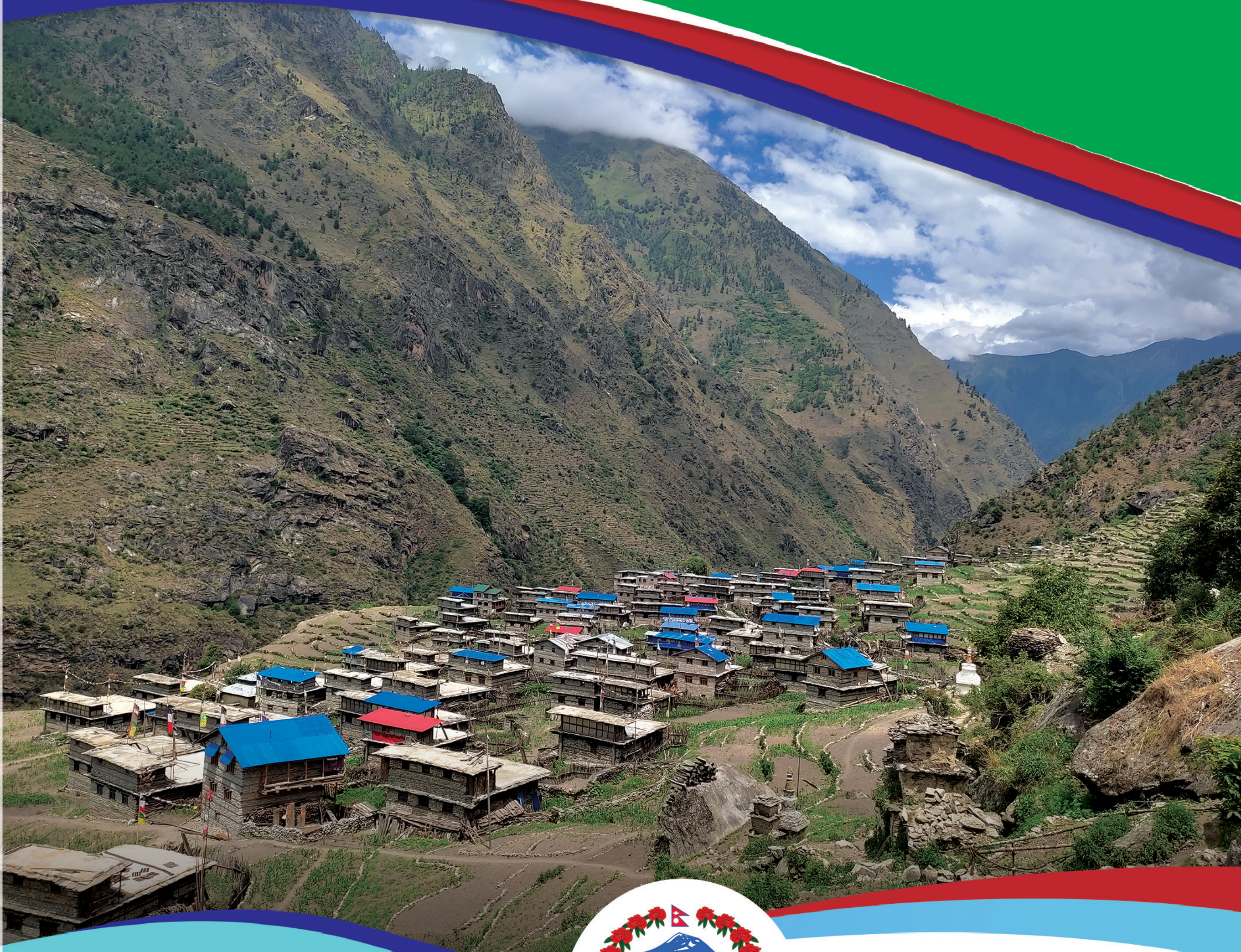

स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

सर्वाधिकार © मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगुमा सुरक्षित ।

प्रकाशक
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका

योजना तर्जुमा र प्रकाशन सहयोग
करानी सामुदायिक विकास केन्द्र र युनाइटेड मिसन टु नेपाल

ग्राफिक डिजाइन
आवृति मिडिया

मुद्रण
आवृति मिडिया

आवरण फोटो
मुगुम कार्मारोङ गाउपालिका - ८, मांग्री गाउ
फोटोः मिनेश गुरूङ

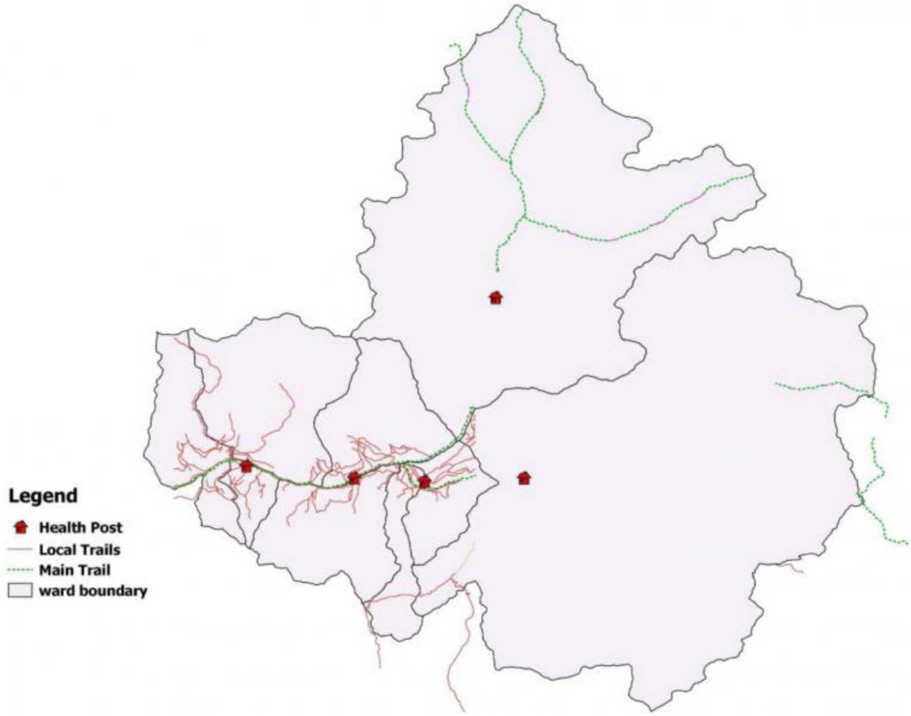

दस्तावेज : मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको विपद्पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना– २०७९

प्रकाशक : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

सर्वाधिकार : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

प्रकाशन मिति : माघ २०७८

सर्वाधिकार : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

प्राविधिक सहयोग : करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, विपद् जोखिम न्यूनीकरण परियोजना

आर्थिक सहयोग : युएमएन, मुगु क्लस्टर

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिक
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

प्रतिबद्धता

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको धेरै स्थान भूकम्प, खहरे, आगलागी, बाढी र पहिरोको उच्च जोखिममा छ । शे–फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्जलगायत अन्य वनबाट आउने जंगली जनावरको कारण मानव र खेतीपाती दुवै सुरक्षित छैनन् । पहिरो, बाढी, चट्याङ, खडेरी, आगलागीजस्ता प्राकृतिक समस्या झेल्दै आएका पालिकावासीले पछिल्लो समय रोगव्याधि तथा महामारीको सामना गर्नुपरेको छ । अहिलेसम्म सडक मार्गबाट वञ्चित यो गाउँपालिकामा विपद् प्रतिकार्यमा चुनौती धेरै छ ।

विपद्बाट हुने जनधनको क्षति कम गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले गाउँपालिकास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरु समेत गठन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण प्रयास भइरहेका छन् । त्यसैअनुरूप मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका ९ वटा वडाको विभिन्न समुदायमा संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणपछि पालिकास्तरीय स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय समुदायलाई पहिलो विपद् सामनाकर्ताका रूपमा लिई प्रस्तुत योजना स्थानीयस्तरमै विपद् अल्पीकरण, पूर्वतयारी, सचेतना अभिवृद्धिका उपायलाई प्रभावकारी बनाउन र स्थानीय विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको अवधारणालाई मूलप्रवाहीकरण गर्न यो योजना सहयोगी हुने विश्वास छ । विपद्बाट प्रभावित व्यक्ति वा समुदायको आफ्नै स्रोत र क्षमताबाट समाधान हुन नसक्ने अवस्थामा बाह्य सहयोगको आवश्यकता पर्ने हुन्छ । त्यसैले, यस गाउँपालिकामा कार्यरत सबै साझेदार निकायलाई विकासका परियोजना सञ्चालन गर्दा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका विषयलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न आग्रह गर्दछु ।

यो योजना तर्जुमाका लागि आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गर्नुहुने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल, मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टरप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । साथै, स्थानीय तथा वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र सम्पूर्ण राजनीतिक दलबाट निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

अन्तमा, सबैको साथ र सहयोगबाट मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकालाई विपद् उत्थानशील गाउँपालिकाका रूपमा विकास गर्न सहयोग पुग्ने आशा गरेको छु । यो योजनालाई वार्षिक योजनामा समायोजन गर्दै कार्यान्वयन गर्न मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको कार्यालय सदा तत्पर रहनेछ ।

धन्यवाद ।

छिरिङ क्याप्ने लामा
अध्यक्ष

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

प्रतिबद्धता

प्रकोप तथा विपद्हरु मूलतः मानवको जीवन-चक्रमा घट्छन् । विपद् आइसकेपछि त्यसको सामना गर्न हामीसँग जति क्षमता छ, सोहीअनुसार नै त्यसबाट हुने प्रभाव निर्भर रहन्छ । समुदायमा भएको क्षतिले विपद्को क्षतिलाई निर्धारण गर्दछ ।

विगतमा विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रतिकार्य योजनामा जोड दिइन्थ्यो ।आजभोलि विपद् सहनशीलता र उत्थानशीलताको आँखाबाट हेर्न थालिएको छ । बढ्दो जलवायु परिवर्तनको असर र विपद् जोखिमलाई मध्यनजर गर्दै स्थानीय सरकारले आफ्ना गतिविधिमा जलवायु अनुकूलन र उत्थानशील योजना समावेश गर्न आवश्यक छ । जलवायु परिवर्तनको असर र विपद् जोखिम प्रभाव सबैभन्दा पहिले स्थानीय तहबाट सुरू हुने भएकाले विपद्सँग सामना गर्न पूर्वतयारी तथा उत्थानशील योजना आवश्यक हुन्छ । विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई पालिकाको नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न सर्वप्रथम संकटासन्न क्षेत्र समुदायको पहिचान गरी सोही बमोजिम स्थानीय स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्नुपर्छ ।

स्रोत-साधनको परिचालन गर्दा विशेष गरी जोखिममा रहेका वर्ग, क्षेत्र, समुदायको समान पहुँच, अर्थपूर्ण सहभागिता र स्वामित्व स्थापना हुने गरी गरिनुपर्दछ । सोही कुरालाई आत्मसात गर्दै नेपाल सरकारले जारी गरेका विभिन्न नीति, कानुन, प्रतिबद्धता र मार्गदर्शनलाई आधार बनाई स्थानीय सरकार ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशिल योजना २०७९ तयार गर्ने प्रक्रियामा प्राविधिक र आर्थिक सहयोग गर्ने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टरलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्तमा, सबै शुभेच्छुक, सहयोगी र जनप्रतिनिधिहरूको सहयोगमा विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील योजना आगामी नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी कार्यान्वयनका लागि प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद !

छिरिङ पुटी लामा
उपाध्यक्ष

स्थानीय सरकार
मुगुम कार्मारोङ गाउपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पुलु, मुगु
कर्णाली प्रदेश, नेपाल
२०७३

प्रतिबद्धता

हाम्रो मुलुक प्राकृतिक प्रकोपको अतिजोखिममा रहेको छ । बाढी, पहिरो, भूकम्प, आगलागी, चट्याङ, महामारी, जलवायु परिवर्तनजस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोपका कारणले गर्दा यो मुलुक संकटासन्न अवस्थामा रहेको छ । सेन्डाइ फेमवर्क (कार्य संरचना) कार्यान्वयन गर्न नेपाल प्रतिबद्ध भएकोले एउटा ठोस, सारभूत एवं एकीकृत योजनाका रूपमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका–२०७४ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । यस्ता विविध प्रकृतिका प्रकोप, संकटासन्नता र विपद्बाट हुने जोखिम व्यवस्थापनका लागि तयार गरिएको यो दस्तावेजले पहिलो विपद् सामनाकर्ताका रूपमा स्थानीय स्तरमै विपद् अल्पीकरण, पूर्वतयारी, सचेतना, अभिवृद्धिका उपायलाई प्रभावकारी बनाई विकास कार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण अवधारणालाई मूल प्रवाहीकरण गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।
विपद्ले धनजनको क्षतिका साथै स्थानीय विकास कार्य पनि प्रभावित तुल्याउँछ । यस योजनाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउनेछ । यस्ता स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनले यस पालिकालाई विपद्बाट उत्थानशील समाजमा स्थापित गर्न मद्दत मद्दत गर्नेछ ।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका–२०७४, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य ढाँचा २०७५, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली २०७६ अनुरूप निर्माण भएको यो योजना गाउँपालिका र स्थानीय समुदायको साझा सम्पत्ति हो । यस निर्देशिकाबाट गाउँपालिका तहको विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्न मद्दत पुग्नेछ ।

अन्तमा, विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सूचना संकलन तथा अन्य विविध कार्यमा सहयोग गर्नुहुने स्थानीय विपद् तथा जोखिम उत्थानशील समितिका सदस्यहरु, यस कार्यलाई उच्च प्राथमिकता दिनुहुने पालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्ष र जनप्रतिनिधिज्यूहरु र यस कार्यलाई महत्व दिई आर्थिक तथा प्राविधिक रूपमा सहयोग पुऱ्याउनुहुने करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, नेपाल, मुगु र युएमएन, मुगु क्लस्टरप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यस स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

सहयोगका लागि धन्यवाद !

सुवास चन्द्र रावल
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

सङ्क्षेपीकरण

अप्रचौ	अस्थायी प्रहरी चौकी
इप्रका	इलाका प्रहरी कार्यालय
गा.पा.	गाउँपालिका
गैसस	गैरसरकारी संस्था
न.पा.	नगरपालिका
नेरेसो	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
ने.से.	नेपाली सेना
जिट्राप्र	जिल्ला ट्राफिक प्रहरी
जिप्रशाका	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जिप्रका	जिल्ला प्रहरी कार्यालय
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
जिसअ	जिल्ला समन्वय अधिकारी
प्रचौ	प्रहरी चौकी
प्रजिअ	प्रमुख जिल्ला अधिकारी
प्रनाउ	प्रहरी नायब उपरीक्षक
सप्रनाउ	सशस्त्र प्रहरी नायव उपरीक्षक
जि.वि.व्य.स.	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
सिप्रचौ	सिमा प्रहरी चौकी
शि.वि.स.इ.	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ
शि.वि.स.इ.प्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ प्रमुख
स्वा.का.	स्वास्थ्य कार्यालय
CSDA	Cluster Specific Details Assessment
DCDC	Dalit Community Development Centre
DDMC	District Disaster Management Committee
DDPRP	District Disaster Preparedness and Response Plan
DEOC	District Emergency Operation Center
HSO	Health Service Office
INF	International Nepal Fellowship
KCDC	Karani Community Development Centre
KCDC	Karnali Community Development Centre
KIRDARC	Karnali Integrated Rural Development and Research Centre
MIRA	Multi Initial Rapid Assessment
NRCS	Nepal Red Cross Society
PDNA	Post Disaster Need Assessment
PACE	Partnership Aid Centre
RCDC	Rural Community Development Centre
RRDC	Rural Reconstruction Development Centre
SAHAS	Sahayogi Hatharuko Samuha (Group of Helping Hands)
UMN	United Mission to Nepal
UNFPA	United Nations Population Fund (United Nations Funds for Population Activities)
USAID	United State Agency for International Development

विषय सूची

१. प्रारम्भिक परिचय १०

१.१. मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको परिचय १२

१.१.१ भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना तथा राजनीतिक प्रशासनिक विभाजन १२

१.१.२ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका प्रमुख नदीनाला, ताल र झरनाहरु १३

१.१.३ हावापानी, वनस्पति तथा वन्यजन्तु १३

१.१.४ जनसङ्ख्याको आकार, वृद्धिदर, घनत्व तथा देशबाहिर रहेको जनसङ्ख्या १४

१.१.५ विद्यमान स्वास्थ्य सेवाको अवस्था १४

१.१.६ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको सडक सञ्जाल तथा हवाई यातायातको अवस्था १४

१.१.७ खानेपानी तथा सरस फाइ १५

१.१.८ विद्युतीकरण तथा सञ्चारको अवस्था १५

२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा, उद्देश्य, रणनीतिहरु तथा नीतिगत व्यवस्था १६

२.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा १६

२.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य १७

२.३ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका रणनीतिहरु : १७

२.४ विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी संवैधानिक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु १८

२.४.१ नेपालको संविधान १८

२.४.२ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ १८

२.४.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन नियमावली- २०७५ १९

२.४.४ पन्ध्रौँ योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ – २०८०/२०८१) १९

२.४.५ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७४ १९

२.४.६ राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा- २०७४ २०

२.४.७ दिगो विकास लक्ष्यहरु (२०१५–२०३०) २०

२.४.८ जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना : (२०१७–२०३०) २०

२.४.९ कोभिड-१९ प्रतिकार्य योजना : २०

३. मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार निकायको विस्तृत विवरण २०

३.१. मुगु जिल्लाका गैरसरकारी कार्यालयका प्रमुख तथा टेलिफोन नम्बरहरु २४

३.२ प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभा सांसदहरूका नामावली र सम्पर्क नं. २५

३.३ राजनीतिक दलहरूको विवरण २६

३.५ मुगु जिल्लास्थित सञ्चारकर्मीहरु २८

३.६ जिल्लामा रहेका प्रहरी चौकी तथा सम्पर्क नम्बरहरु २९

३.७ जिल्लामा सञ्चालित एम्बुलेन्स सेवाहरूको सम्पर्क नम्बरहरु ३०

४. प्रकोप जोखिम विश्लेषण ३१
  ४.१ गाउँपालिकास्तरीय प्रकोप र जोखिमको स्तर ३१
    ४.१.१ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु ३१
    ४.१.२. प्रकोपको जोडागत स्तरीकरण ३१
    ४.१.३. वडाहरूको सङ्कटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण ३२
    ४.१.४. प्रकोपको प्रकृति, स्तर तथा सङ्काटाभिमुख समुदायहरु ३२
    ४.१.५. विपद् सामनाका लागि उपलब्ध सामुदायिक सम्पत्तिहरु ३४

५. विषयगत क्षेत्रहरूको भूमिका तथा जिम्मेवारी (Roles and Responsibility of Cluster) ३९
  ५.१ सूचना खोज तथा उद्धार (Search and Rescue) ४०
  ५.२. खाद्य सुरक्षा (Food Security) ४३
  ५.३. आपत्कालीन आश्रयस्थल (Shelter) ४८
  ५.४. बन्दोबस्ती (Logistic) ५१
  ५.५. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य (WASH) ५२
  ५.६. स्वास्थ्य (Health) ५६
  ५.७. पोषण (Nutriation) ५९
  ५.८. शिक्षा (Eduction) ६२
  ५.९. संरक्षण (Protection) ६८
  ५.१०. शीघ्र पुनर्लाभ (Early Recovery) ७३
  ५.११. शिविर समन्वय तथा व्यवस्थापन (Camp Shelter Management) ७६

६. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ७९
  ६.१ प्रतिकार्यमा सहभागी हुने साझेदारहरूको क्षमता विश्लेषण ८०
  ६.२ मुख्य प्रकोपको प्रकृतिअनुसार जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना- २०७८ ८३
  ६.३. कोरोना विशेष प्रतिकार्य योजना ८९

७. अनुसूचीहरु ९१
  खण्ड १. सर्वेक्षण फाराम ९१
  अनुसूची १. विपद् विस्तृत सर्वेक्षण फाराम ९१
  खण्ड २. सर्वेक्षण फाराम ९२
  खण्ड ३. प्रकोप व्यवस्थापनका लागि घरधुरी सर्वेक्षण फाराम ९६
  सन्दर्भ सामग्रीहरु ९९

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना- २०७९

१. प्रारम्भिक परिचय

नेपालको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार विपद् भन्नाले कुनै स्थानमा आपत्कालीन अवस्था सिर्जना भई जनधनको क्षतिका साथै जीवनयापन र वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने प्राकृतिक वा गैरप्राकृतिक विपद् सम्झनुपर्छ । जसमा प्राकृतिक विपद् भन्नाले हिमपात, असिना, हिमपहिरो, हिमताल विस्फोटन, अतिवृष्टि, अनावृष्टि, बाढी, पहिरो तथा भूस्खलन, डुबान, खडेरी, आँधी, हुरी-बतास, शीतलहर, तातो हावाको लहर लू, चट्याङ, भूकम्प, ज्वालामुखी विस्फोट, डढेलो पर्छन् । त्यसै गरी गैरप्राकृतिक विपद् भन्नाले महामारी, अनिकाल, डढेलो, कीट वा सूक्ष्म जीवाणु आतङ्क, पशु तथा चराचुरूङ्गीमा हुने फ्लू, प्यान्डामिक फ्लू, सर्पदंश, जनावर आतङ्क, खानी, हवाई, सडक, जल वा औद्योगिक दुर्घटना, आगलागी, विषाक्त ग्यास, रसायन वा विकिरण चुहावट, ग्यास विस्फोटन, विषाक्त खाद्य सेवन, वातावरणीय प्रदूषण, वन विनाश वा भौतिक संरचनाको क्षति तथा प्रकोप उद्धार कार्यमा हुने दुर्घटना वा यस्तै अन्य गैरप्राकृतिक विपद्वाट उत्पन्न विपद् सम्झनुपर्छ । विकासशील तथा विकासोन्मुख राष्ट्रहरूमा विपद्बाट हुने क्षति विकसित राष्ट्रहरूको तुलनामा धेरै छ । त्यसका मुख्य कारणहरूमध्ये विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्ने क्षमता तथा संयन्त्र कमजोर हुनु पनि एक हो । त्यसै कुरालाई मनन गरी विद्यमान साधन-स्रोतको पहिचान तथा परिचालन गर्दै विपद् जोखिम न्यूनीकरण गर्न र सम्भावित जनधनको क्षतिलाई रोक्न वा घटाउन सबै सरोकारवालाहरूको संयुक्त प्रयास हुनु आवश्यक छ । यसै सन्दर्भ तथा पृष्ठभूमिमा यो योजना तयार भएको छ ।

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ र ९ मा उल्लिखित सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूची तथा विपद् प्रतिकार्यका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ यस कार्यढाँचाका आधारभूत कानुनी व्यवस्था हुन् । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन,

२०७४ को परिच्छेद ७ को दफा १६ बमोजिम गठित सोरू गाउँपालिकाको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारअन्तर्गत मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको विपद् प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागू गर्ने र गराउनेबमोजिम यो योजना तयार भएको छ ।

नेपाल विपद्को दृष्टिले अति जोखिमपूर्ण देशहरूमध्ये एक हो । विश्वका एक सय ९८ मुलुकमध्ये नेपाल भूकम्पको जोखिमको हिसाबले ११औँ, जल उत्पन्न प्रकोप जोखिमको हिसाबले ३०औँ स्थानमा र जलवायु परिवर्तनको हिसाबमा विश्वमा ४औँ तथा एसियामा छैटौँ बहुप्रकृतिको जोखिमयुक्त देशका रूपमा रहेको छ । प्राकृतिक विपद्को हिसाबले विश्वको उच्च जोखिमपूर्ण देशका रूपमा रहेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि विश्वव्यापी मञ्च जेनेभामा नेपालले भर्खर मात्र प्रस्तुत गरेको राष्ट्रिय कार्यपत्र २०१९ अनुसार पछिल्लो तीन वर्षको तथ्याङ्कलाई हेर्ने हो भने सरदर बर्सेनि पाँच सय ११ जना मानिसहरूको विभिन्न प्राकृतिक प्रकोपहरूबाट मृत्यु भएको देखिन्छ । कमजोर भू-बनोट, जटिल भौगर्भिक संरचनाका कारण नेपाल विपद्को उच्च सङ्कटासन्नताको अवस्थामा रहेको छ । विगतमा गरिएका अध्ययन-अनुसन्धान र विगतको विश्लेषणअनुसार नेपालमा कुनै पनि समय धेरै ठूलो भूकम्प जाने र त्यसबाट धेरै सङ्ख्यामा मानिस मर्ने, घाइते हुने तथा भौतिक संरचना क्षतिग्रस्त हुने सम्भावना रहेको छ । विपद् व्यवस्थापन र उद्धार कार्यलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मानव अधिकारका रूपमा अघि बढाउन १८ देखि २२ जनवरी २००५ मा जापानको ह्योगो सहरमा प्राकृतिक विपद् न्यूनीकरणसम्बन्धी दोस्रो विश्व सम्मेलन भएको थियो । यस विश्व सम्मेलनलाई ह्योगो सम्मेलन र सो सम्मेलनद्वारा जारी गरिएको घोषणापत्रलाई ह्योगो घोषणापत्र (Hyogo Declaration) तथा कार्य योजनालाई ह्योगो कार्य योजनाको (Hyogo Framework and Action Plan) नामले चिनिन्छ । त्यस अवसरमा नेपालले विपद् न्यूनीकरण एवम् समन्वय परिषद्को गठन, विपद्सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति तयार गरी त्यसको अद्यावधिक गर्ने, विकसित मुलुकका उच्च प्रविधि र अनुभवहरूलाई अनुसरण गर्ने, दिगो विकास र सुरक्षित भविष्य निर्माणका लागि शिक्षा भन्ने नारालाई साकार पार्न शैक्षिक पाठ्यक्रममा सुधार गर्ने र विपद् न्यूनीकरणका लागि विश्व कोषको स्थापना गर्ने जस्ता कुराहरूमा आफ्नो प्रतिबद्धता जाहेर गरेको छ ।

यसका साथै, २५ असोज २०६६ मा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत गरिएको रणनीतिमा पनि प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी अवधारणाहरूलाई आपत्कालीन पूर्वतयारी (Preparedness), प्रतिकार्य (Response) तथा पुनर्लाभ (Recovery) सम्बन्धी कार्यक्रममा व्यवस्थित रूपमा समावेश गर्नेसमेत उल्लेख गरिएको छ । साथै नेपालले तय गरेका अवधारणाहरु सन् २००५ मा १६८ राष्ट्रहरूले तयार गरेको Hyogo Framework तथा सन् २०१५ मार्च १८ मा जापानको Sendai मा सम्पन्न संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विश्व सम्मेलनले तय गरेको The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 बाट निर्दिष्ट छन् ।

विपद्को सवाल भनेको राहत र उद्धारसँग मात्र सीमित छैन । आधारभूत मानव अधिकार, मानवीय कानुन, विकास निर्माण, गाँस, बास, कपास, शान्ति सुरक्षा एवम् सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिकलगायतका हरेक विषयहरूसँग यसको प्रत्यक्ष सम्बन्ध छ । यस्तै संवेदनशील सवालहरूलाई हृदयङ्गम गरी विपद् व्यवस्थापनका गतिविधिहरूलाई विकासका हरेक पक्षसँग समाहित गर्दै दिगो विकासको अवधारणाभित्र एकीकृत गरिनुपर्ने आजको आवश्यकता रहेको छ । यसका लागि आवश्यक पर्ने अल्पकालीन एवम् दीर्घकालीन योजनाका साथ विपद् व्यवस्थापनका गतिविधिहरूलाई विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरूबीचको साझेदारी, समन्वय र सहकार्यमा प्रतिबद्धता र ऐक्यबद्धताका साथ योजना तर्जुमादेखि प्रभावकारी कार्यान्वयनका कार्यहरु गर्नुपर्ने आजको सान्दर्भिकता हो ।

यिनै कुराहरूलाई मनन गरी खतरा तथा सङ्कटासन्नता, विपद् प्रभावित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरु, जिल्लास्थित सरकारी तथा गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरूको क्षमता र सहभागिता सुनिश्चित गर्दै जिल्ला स्तरमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य कार्यलाई बलियो बनाउने र विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहसम्म प्रभावकारी बनाउने प्रयासस्वरूप मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९ निर्माण तथा प्रकाशन गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रमुख लक्ष्य हो ।

१.१. मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको परिचय

१.१.१ भौगोलिक अवस्थिति, सिमाना तथा राजनीतिक प्रशासनिक विभाजन

मुगु जिल्ला कर्णाली प्रदेशअन्तर्गत पर्छ । यस जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम गमगढी हो । यस जिल्लामा साबिकका २४ ओटा गाविसहरूलाई हाल राजनीतिक, प्रशासनिक तथा विकासको दृष्टिकोणवाट ३ गाउँपालिका र १ नगरपालिका गरी चार स्थानीय तहमा विभाजन गरिएको छ । विश्व मानचित्रमा २२° ४६’ देखि २९° ५६’ अक्षांश र ८१° ४६’ देखि ८२°४९’ देशान्तरको बीचमा यो जिल्ला रहेको छ । यस जिल्लाको सिमाना अन्य पाँच ओटा जिल्लाहरु र छिमेकी मुलुक चीनसँग जोडिएको छ । यस जिल्लाको उत्तरमा हुम्ला जिल्ला र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत, दक्षिणमा जुम्ला र कालिकोट जिल्ला, पूर्वमा डोल्पा जिल्ला र पश्चिममा बाजुरा जिल्ला पर्छन् ।

तीन ओटा गाउँपालिकाअन्तर्गतको मुगुम कार्माराङ गाउँपालिका एक गाउँपालिका हो । मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका कर्णाली प्रदेशमा पर्छ । यो हिमाली गाउँपालिका हो । साबिकका गाविसहरु मुगु, डोल्फु, किम्री, पुलु र माँग्री गाविसहरूलाई मिलाएर गाउँपालिकाभित्रको माथिल्लो क्षेत्रमा पर्ने एक गाउँ एक गाविसका रूपमा रहेको मुगु गाउँलाई मुगुम तथा तल्लो क्षेत्रहरूका १२ ओटा करानलाई कार्मारोङ भनेर दुवै क्षेत्रको संयोजनका रूपमा दुवै क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायहरूको पहिचाहनलाई मध्यनजर गर्दै मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो । गाउँपालिकामा ९ ओटा वडाहरु रहेका छन् । प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा र विकासका सम्भावना भएको पालिका हो ।

(क) भौगोलिक स्थिति

अक्षांश : २९ डिग्री ३४ मिनेट ५६ सेकेन्ड उत्तरदेखि २९ डिग्री ५८ मिनेट ०३ सेकेन्ड उत्तर
देशान्तर : ८२ डिग्री १३ मिनेट ४४ सेकेन्ड पूर्वदेखि ८२ डिग्री ३२ मिनेट १७ सेकेन्ड पूर्व
क्षेत्रफल : २१०६ वर्ग किमि
उचाइ : ३५०० मिटरदेखि ६००० मिटरसम्म

(ख) भौगोलिक सिमाना

पूर्व : शेफोक्सुण्डो गाउँपालिका, डोल्पा
पश्चिम : छायानाथ रारा नगरपालिका, मुगु र चँखेली गाउँपालिका, हुम्ला
उत्तर : चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत
दक्षिण : जगदुल्ला गाउँपालिका डोल्पा र पातारासी गाउँपालिका जुम्ला

(ग) भू-उपयोगको अवस्था

कुल क्षेत्रफलको ३.९८ प्रतिशत खेतीयोग्य जमीन छ । ३०.०४ प्रतिशत जमिनमा वन तथा नर्सरी छ । २०.७४ प्रतिशत बुट्यान तथा चरिचरण क्षेत्र छ । ३३.३१ नाँगो डाँडा छ । त्यस्तै ६.४३ प्रतिशत जमिन हिउँले ढाकेको छ । बाँकी भूभागमध्ये १.३३ प्रतिशत झाडी क्षेत्र, ०.३२ प्रतिशत जमिन पानी र ३.८५ प्रतिशत अन्यले ओगटेको छ ।

तालिका २ : भूउपयोगसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जमिनको प्रकार	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)	प्रतिशत
१	वनजङ्गल	६३२७२	३०.०४
२	चरन एवम् घाँसे क्षेत्र	४३६८१	२०.७४
३	नाँगो डाँडा	७०१५०	३३.३१
४	कृषियोग्य जमिन	८३९०	३.९८
५	हिउँले ढाकिएको क्षेत्र	१३५४१	६.४३
६	झाडी क्षेत्र	२७९३	१.३३
७	तालतलैया तथा नदी	६४५	०.३२
८	अन्य	८१२८	३.८५
	जम्मा	२१०६००	१००

Source: Land Resource Mapping Project, 1996

१.१.२ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका प्रमुख नदीनाला, ताल र झरनाहरु

क्र.स.	मुख्य नदी	उद्‌गम स्थल	शाखाहरु
१	डोल्पा कर्णाली	तिब्बत चीन	
२	मुगु कर्णाली	तिब्बत चीन	

यस पालिकाका विभिन्न भागमा स-साना नदीनालाहरु पनि रहेका छन । तातोपानी मुख्य आकर्षक र नुहाउने कुण्ड हो ।

१.१.३ हावापानी, वनस्पति तथा वन्यजन्तु

हिमाली हावापानी : ४१०० मिटरदेखि ६००० मिटरसम्मको उचाइमा हिमाली हावापानी पाइन्छ । यो भूभाग खेतीका लागि त्यति उपयुक्त छैन । हिउँदमा हिउँका कारण केही गर्न नसकेता पनि वर्षायाममा भने भेडा, च्याङ्ग्रा, चौंरी चराउन सम्भव हुन्छ । ज्यादै चिसो हुने हुनाले यहाँ मानिसको बस्ती त्यति भेटिंदैन ।

शीतोष्ण हावापानी : २५०० मिटरदेखि ४००० मिटरसम्मको उचाइमा यस किसिमको हावापानी पाइन्छ । यस क्षेत्रमा चौँरी, भेडा, च्याङ्ग्रा पाल्नुका साथै चिनो, कागुनो, कोदो, आलु खेतीका लागि यो खालको हावापानी राम्रो मानिन्छ । हिउँदमा चिसो र वर्षामा न्यानो हुने हुनाले यस्तो हावापानी भएको क्षेत्रमा कम बस्तीहरु पाइन्छन् । यहाँ धुपी, सल्ला, गुराँस जस्ता बोटबिरूवा पाइन्छन् । साथै पालिकाको तल्लो क्षेत्रमा खाद्यान्न, तरकारी तथा नगदे बालीको खेती गर्ने गरिन्छ ।

वन तथा नर्सरी : गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफलमध्ये ६३२७२ हेक्टर वन क्षेत्रले ढाकेको छ । जसमध्ये २१०८.६२ हेक्टर सामुदायिक वन र ८९.११ हेक्टर कबुलियती वन क्षेत्र पर्छ । गाउँपालिकालाई शेफोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुञ्जको बफर जोनलेसमेत छोएको छ ।

१.१.४ जनसङ्ख्याको आकार, वृद्धिदर, घनत्व तथा देशबाहिर रहेको जनसङ्ख्या

गाउँपालिकाले २०७६ मा गरेको घरधुरी सर्वेक्षणअनुसार १८२६ घरधुरी र ९४१४ (महिला ४८०९ पुरूष ४६०५) रहेको छ । २०६८ सालको जनगणनाअनुसार पछिल्लो ७ वर्षमा ३३७३ सङ्ख्याले बढेको देखिन्छ । तर हाल २०७८ सालको जनगणनाको सङ्क्षिप्त प्रतिवेदनअनुरूप ७३०१ रहेको छ ।

१.१.५ विद्यमान स्वास्थ्य सेवाको अवस्था

गाउँपालिकामा जम्मा ५ ओटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन् । ३ ओटा स्वास्थ्य इकाइ रहेका छन् । गाउँपालिकाको वडा न ४ रिउसा बगरमा सामुदायिक अस्पताल रहेको छ । तर स्वास्थ्य चौकीहरूसँग पर्याप्त रूपमा भौतिक तथा सेवा-सुविधाको अभाव छ । ४०/५० किमि टाढा रहेका गाउँहरूबाट गमगढीमा अवस्थित जिल्ला अस्पताल आउनका लागि चारदेखि ८/१० घण्टा हिँड्ने र छायलबाट जिपमा दुई घण्टा लाग्छ । तर अन्य मोटरबाटो नपुगेको गाउँबस्तीबाट हिँडेर दुई दिनसम्म लाग्छ । तसर्थ, स्वास्थ्य सेवाको अवस्था विकराल नै मान्नुपर्ने देखिन्छ ।

१.१.६ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको सडक सञ्जाल तथा हवाई यातायातको अवस्था

१.१.६.१ सडक यातायात

यो गाउँपालिका सडक यातायातको पहुँचका हिसाबमा सबैभन्दा पछाडि रहेको छ । मुगु जिल्लालाई तिब्बतसँग जोड्ने प्रमुख महत्व रहेको गमगढी नाक्चालाग्न सडक विगत लामो समयदेखि चर्चाको विषय बनेको भए पनि हालसम्म यसको निर्माण र सञ्चालन कार्य सरकारको प्राथमिकतामा पर्न सकेको छैन । जिल्ला सदरमुकाम गमगढीदेखि सञ्चालनमा रहेको यस सडकको केही खण्ड (कच्ची) मध्ये गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब दुईदेखी तीन किलोमिटर मात्र पर्छ । कर्णाली नदीको वहाब र पहिरोका कारण मौसमी मात्र चल्ने यस सडकमा जिप, ट्याक्टर, मोटरसाइकललगायतका सवारीका साधनहरु सञ्चालनमा आउने गरेका छन् । हाल छाइलदेखि माङ्ग्रीतर्फ कच्ची बाटो खन्ने काम थालिएको छ ।

१.१.६.२ हवाई यातायात

मुगु जिल्लामा रहेको एक मात्र एयरपोर्ट छायानाथ रारा नगरपालिकाको ताल्चामा अवस्थित रहेको छ । जहाँ दैनिक रूपमा उडान भइरहेको छ ।

विपद् भएको अवस्थामा आपत्कालीन उद्धार तथा राहत वितरणका लागि मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाका तपसिलका वडाहरूमा हेलिप्याड रहेका छन् ।

सि.नं.	हेलिप्याड रहेका स्थान	गाउँपालिका	वडा नं.	कैफियत
१	पुलु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	५	
२	मुगु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	२	
३	माङ्ग्री	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	८	
४	छायल, चिमाथ, पापु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	९	
५	रिउसा बगर	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	६	
६	मह	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	७	
७	कार्ती किर्मी, परलोक	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	४	
८	दोल्फु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	१	
९	दाउरा र सेरोग	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	५	
१०	ताखा	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	३	
११	खारी	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	३	

१.१.७ खानेपानी तथा सरस फाइ

यस गाउँपालिकाको नौ सय ९५ परिवार (८५.३२५) ले सुरक्षित पाइप लाइनबाट मूलको पानी उपयोग गरिरहेका छन् । १७१ (१४.६८ ५) घरपरिवारले कर्णाली खोलाको पानी प्रयोग गर्दै आएका छन् । अधिकांश घरपरिवारले मूलको पानी प्रयोग गरिरहे तापनि शुद्ध तथा सहज तरिकाद्वारा खानेपानीको प्रयोग गरिरहेका छैनन् । तसर्थ, त्यस्ता ठाउँहरूको पहिचान गरी ठोस तथा स्थायी रूपमा खानेपानीको पाइप लाइनलाई योजना तर्जुमा गर्नु आवश्यक छ ।

१.१.८ विद्युतीकरण तथा सञ्चारको अवस्था

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको विद्युत्को अवस्था निम्न प्रकार रहेको छ । केही साना जलविद्युत् योजनाहरू बन्ने क्रममा छन् ।

क्र.स	आयोजनाको नाम	क्षमता (किलोवाट)	गा.प / न.पा	कैफियत
१	रिउस बगर जलविद्युत् योजना	१००	मुगुम कार्मारोङ - ६	सञ्चालित
२	छायल साना जलविद्युत् योजना	१०	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
३	चिमाथ साना जलविद्युत् योजना	२४	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
४	पापु साना जलविद्युत् योजना	७	मुगुम कार्मारोङ - ९	सञ्चालित
५	च्याप्नेगाड जलविद्युत् योजना	१००	मुगुम कार्मारोङ - ९	निर्माणाधिन

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका पुलुमा रहेको पालिकाको कार्यालयमा worldlink इन्टरनेटको सुविधा प्रदान गरेको छ । मोबाइल नेटवोर्कका लागि Sky, NTC आदिले सेवा प्रदान गरिरहेका छन् ।

२. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा, उद्देश्य, रणनीतिहरु तथा नीतिगत व्यवस्था

२.१ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको अपेक्षित नतिजा

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको मुख्य उद्देश्य विपद् पूर्वतयारीसम्बन्धी क्रियाकलापहरूलाई सङ्गठित, व्यवस्थित बनाई प्रभावकारी रूपले प्रतिकार्य गरी जनधनको संरक्षण तथा सम्भावित हानि तथा नोक्सानीलाई न्यूनीकरण गर्नु हो । साथै विपद्को समयमा प्रभावितहरूको खोज तथा उद्धार गरी क्षतिको न्यूनीकरण तथा मानव अधिकारको प्रत्याभूति दिलाउनु योजनाको मुख्य उद्देश्य हो ।
यस योजनाका केही विशिष्ट अपेक्षित नतिजाहरु निम्न अनुसार छन् :

- विपद्मा सञ्चालन गरिने आपत्कालीन क्रियाकलापहरूको योजना निर्माण गर्ने ।
- विपद्मा खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, सुरक्षित आवास, खानेपानी सरसफाइ, पोषण आहारको व्यवस्था मिलाउन भूमिका तथा उत्तरदायित्व निर्दिष्ट गर्ने ।
- सङ्कटासन्नता अवस्थामा रहेका क्षेत्र र समुदायहरूको पहिचान गरी पूर्वतयारीका क्रियाकलाप गर्ने तथा सचेतना फैलाउने ।
- विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्रोत-साधनहरूको प्रबन्ध मिलाउने र पहिचान गर्ने ।
- विपद् पहिले गर्नुपर्ने आधारभूत जोखिम न्यूनीकरणका कार्य सुनिश्चित हुनेछन् ।
- विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्न सकिनेछ ।
- विपद्को जोखिम कम गर्न स्थानीय तह, सरोकारवाला र समुदायबीच सहकार्यको अभिवृद्धि हुनेछ ।
- उद्धार र राहत जस्ता कार्यमा प्रभावित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभूति हुनेछ ।
- सामाजिक, सांस्कृतिक मर्यादा तथा सद्भाव अभिवृद्धि भएर विपद्को सामनामा एकजुट हुने वातावरण तयार हुनेछ ।
- क्षेत्रगत रूपमा कामका बाडफाँड हुने हुँदा मानवीय सहयोग, पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुका साथै जवाफदेहिता र उत्तरदायित्वका भावनाको विकास हुनेछ ।

- विपद्को समयमा स्थानीय तह तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको समन्वय र सहकार्यमा प्रभावकारी प्रतिकार्यका गतिविधिलाई अघि बढ्न सहज हुनेछ ।

२.२ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको उद्देश्य

योजनाको मूल उद्देश्य विपद्को समयमा प्रभावित व्यक्ति, समूह, समुदायहरूको जीवन र बहुमूल्य सम्पत्तिको संरक्षण तथा सुरक्षा गरी प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न स्थानीय साधन तथा स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न निकायहरूसँग समन्वय गरी प्रभावित व्यक्ति, समूह, समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी र जवाफदेहीयुक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई संस्थागत रूपमा प्रवर्द्धन गर्नु हो ।
यस योजनाका निर्दिष्ट उद्देश्य निम्नबमोजिम छन् :

- जिल्लास्थित जोखिममा रहेका स्थानहरूको सङ्कटाभिमुखता विश्लेषण गरी स्थानीय स्रोत-साधन र क्षमताको पहिचान गर्ने ।
- विपद्द्वारा प्रभावित व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई तत्काल उद्धार गरी मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउने सुनिश्चितता गर्नु ।
- विपद् पूर्व नै सरकारी, गैसस तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैसस संस्थाहरूसँगै आकस्मिक योजना तयार गरी विपद् सामना गर्न सक्ने क्षमताको पहिचान गर्न ।
- विपद्का जोखिम कम गर्न सरोकारवाला निकाय, स्थानीय तह र समुदायबीच सहकार्यको अभिवृद्धि गर्ने ।
- विपद्बाट प्रभावितलाई सुरक्षित र सम्मानजनक जीवनयापनका लागि आधारभूत सहयोगको प्रत्याभूति गराउने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा आपत्कालिन अवस्थामा प्रतिकार्यका गतिविधिहरूमा एकरूपता ल्याउन र दोहोरोपन हटाई उपलब्ध स्रोत तथा साधनको सदुपयोग गरी समन्वयात्मक तथा पारदर्शी तरिकाले समयमा नै विपद्मा परेका परिवारहरूलाई एकद्वार प्रणालीमार्फत उपलब्ध गराइने मानवीय सहयोगलाई अझ प्रभावकारी बनाउने ।
- विकास प्रक्रियामा जोखिम न्यूनीकरण विधिलाई मूल प्रवाहीकरण गरी विपद्जन्य जोखिम कम गर्न र विपद्पछिको पुनर्लाभ प्रक्रियालाई अघि बढाउने आधार तयार गर्नु ।

२.३ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका रणनीतिहरू :

- विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा गाउँ परिषद् (हिउँदे अधिवेशन)बाट अनुमोदन भई वैधानिकता प्राप्त गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत एकद्वार नीतिअनुरूप समग्र समन्वय र व्यवस्थापनको काम हुनेछ । आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यका गतिविधिहरूमा एकरूपता ल्याई दोहोरोपन नहुने गरी उपलब्ध स्रोत तथा साधनको सदुपयोग गरेर समन्वयात्मक, पारदर्शी र जवाफदेही तरिकाले समयमा नै विपद्मा परेका परिवारहरूलाई मानवीय सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
- आपत्कालीन प्रतिकार्यका लागि गरिने पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका क्षेत्रगत रूपमा रहेका दक्षता, ज्ञान, सीप, विधिको प्रयोगका लागि समन्वयमा जोड दिइनेछ ।
- विभिन्न कारणबाट हुन सक्ने विपद् व्यवस्थापनका लागि सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रको

सहभागितामा विभिन्न ११ (एघार) ओटा विशिष्टीकृत विषयगत क्षेत्र तोकिनेछ । ती विषयगत क्षेत्रहरूसँगको समन्वयमा विपद् व्यवस्थापनका कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

- विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्य गर्ने सबै सरकारी, गैरसरकारी सङ्घ-संस्था तथा निजी क्षेत्रहरूले विपद् पूर्व (Pre Disaster), विपद्को समय (During Disaster), तथा विपद्पश्चात् (Post Disaster), को समयमा कार्य गर्न सक्ने जनशक्ति तयार गरी विपद्को समयमा परिचालन हुन सक्ने गरी व्यवस्था मिलाउने ।
- विभिन्न कार्यदलका सदस्य तथा स्वयम्सेवकहरूको क्षमता तथा दक्षता अभिवृद्धिका साथै आपत्कालीन प्रतिकार्यका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवाला सङ्घ-संस्थाहरूको सहभागितामा जोड दिइनेछ ।
- स्थानीय ज्ञान, सीप, विधि, प्रविधि र स्रोत तथा साधनको अधिकतम उपयोग गरी यस योजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- योजना तयार भई कार्यान्वयन भएपश्चात् स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट कार्यान्वयनको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको कुनै पनि क्षेत्रमा उत्पन्न विपद्ले निम्त्याउने सङ्कटासन्नता, जोखिम र तथा क्षमतामा पारेको प्रभावलाई सम्बोधन गर्न प्रत्येक वर्ष योजनाको समीक्षा गरी पुनरावलोकन तथा अद्यावधि गरिनेछ ।

२.४ विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी संवैधानिक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरु

२.४.१ नेपालको संविधान

प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्वसूचना, तयारी, उद्धार राहत एवम् पुनर्स्थापना गर्ने कार्यलाई प्राकृतिक साधन-स्रोतको संरक्षण संवर्द्धन र उपयोगसम्बन्धी नीतिमा समावेश गर्नुका साथै प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् पूर्वतयारी उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ सङ्घ र प्रदेशको साझा अधिकारका रूपमा परिभाषित गरिनुका साथै विपद् व्यवस्थापन सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार तथा स्थानीय तहको अधिकार सूचीमा समेत समावेश गरी विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई संवैधानिक रूपमा नै सुनिश्चित गरेको छ ।

२.४.२ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

यस ऐनअनुसार स्थानीय तहलाई विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी देहायबमोजिमका विभिन्न जिम्मेवारी निर्धारण गरेको छ :

- विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानुन मापदण्ड योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन र नियमन गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना पूर्वसूचना प्रणाली, खोज तथा उद्धार-राहत सामग्रीको पूर्वभण्डारण वितरण र समन्वय गर्ने ।
- स्थानीय तटबन्ध नदी र पहिरोको नियन्त्रण तथा नदीको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।
- विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा बस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरण गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापनमा सङ्घ प्रदेश र स्थानीय समुदाय र सङ्घ-संस्था तथा निजी क्षेत्रसँगको सहयोग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत-साधनको परिचालन गर्ने ।

- विपद् जोखिम न्यूनीकरणसम्बन्धी स्थानीय स्तरका आयोजनाको तर्जुमा कार्यान्वयन अनगुमन र मूल्याङ्कन गर्ने ।
- विपद्पश्चात् स्थानीय स्तरको पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माण ।
- स्थानीय स्तरको विपद्सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन-अनुसन्धान गर्ने ।
- स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन ।
- समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यक्रमको सञ्चालनलगायत विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

२.४.३ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन नियमावली- २०७५

जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको व्यवस्था गरी विपद् व्यवस्थापनका सम्बन्धमा तयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभका विभिन्न जिम्मेवारी तोकिएको छ ।

२.४.४ पन्ध्रौं योजना (आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ – २०८०/२०८१)

विपद्वाट हुने मानवीय, भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक र पर्यावरणीय क्षतिमा कमी ल्याउन विभिन्न निकायहरूबाट हुने विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई समन्वय गरी एकीकृत रूपमा सञ्चालन गर्ने ।

- एकीकृत सूचना केन्द्र स्थापना गर्ने ।
- आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रहरूमा अत्याधुनिक यन्त्र उपकरणहरूको उपयोग बढाउने ।
- सङ्घ-संस्थाहरूको समन्वय र सहकार्यमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र अल्पीकरणका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- बस्ती/समुदाय स्तरसम्म विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य क्षमता विकासका लागि गाउँपालिका/नगरपालिकाको वडा तहसम्म जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरु न्यूनीकरण गर्न विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

२.४.५ विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७४

- पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणमा अझै राम्रो र अझै बलियो बनाऔँ (Build Back Better) भन्ने अवधारणा अवलम्बन गर्ने ।
- सङ्घ प्रदेश स्थानीय र समुदाय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गर्ने ।
- सङ्घदेखि स्थानीय तहसम्म उद्धार टोली स्थापना गर्ने ।
- विकाससँग सम्बन्धित प्रत्येक सार्वजनिक संस्थाहरूले कम्तीमा पाँच प्रतिशत वार्षिक बजेट स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि छुट्याउनुपर्ने ।
- बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट विपद् प्रभावित समुदायलाई सहुलियत कर्जाको व्यवस्था गर्ने ।
- विपद्का कारण पर्न सक्ने क्षतिलाई सम्बोधन गर्न जीवन र गैरजीवन बिमामा योजनाहरु प्रवर्धन गर्ने ।
- स्थानीय तह समुदाय सामुदायिक संस्था विद्यालय तथा अस्पतालहरूमा समावेशी विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरु गठन गर्ने ।
- असुरक्षित स्थानहरूमा बस्ती विस्तार नियन्त्रण गर्ने तथा असुरक्षित बस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणका लागि प्रोत्साहन गर्नेलगायतका नीतिहरु समावेश गरेको ।

२.४.६ राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा- २०७४

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता तथा समन्वयको ढाँचा उल्लेख गर्नुका साथै विपद् प्रतिकार्यका लागि तोकिएका जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरूले तोकिएको समयावधिभित्र सञ्चालन गर्नुपर्ने गतिविधिसमेत उल्लेख गरेको छ ।

२.४.७ दिगो विकास लक्ष्यहरु (२०१५–२०३०)

सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण गर्ने, जलवायु परिवर्तन र यसका प्रभावको न्यूनीकरण गर्ने, समावेशी सुरक्षित दिगो सहरीकरण र बस्ती विकास गर्ने जस्ता लक्ष्यहरु समावेश गरेको छ ।

२.४.८ जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना : (२०१७–२०३०)

प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरु, भौतिक एवम् सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवम् वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक क्रियाकलापहरूको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य एवम् पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु यो रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

२.४.९ कोभिड-१९ प्रतिकार्य योजना :

स्वास्थ्य क्षेत्र आपत्कालीन प्रतिकार्य योजना, जेठ २०७७ ले प्रत्याभूति गरेको नीति तथा उद्देश्य र कोभिड-१९ महामारी र व्यवस्थित बन्दाबन्दीमा जनस्वास्थ्यका मापदण्ड, २०७७ ले अङ्गीकार गरेका मापदण्ड, कोभिड-१९ को सन्दर्भमा चाडपर्व, जात्रा तथा उत्सवहरु मनाउँदा पालना गर्नुपर्ने जनस्वास्थ्यका मापदण्ड, २०७७ को पालना गर्दै आवश्यकताअनुसार नै कोभिड-१९ सङ्क्रमितहरूको आइसोलेसनसम्बन्धी स्वास्थ्य मापदण्ड, २०७७ को पूर्ण पालना गर्दै सोको न्यूनीकरण र रोकथाम गर्नु यो रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

३. मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार निकायको विस्तृत विवरण

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ बमोजिम जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको अध्यक्षतामा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति क्रियाशील रहेको छ । प्रमुख जिल्ला अधिकारीले तोकेको अधिकृत यस समितिको सदस्य सचिवका रूपमा काम गर्छ भने अन्य विषयगत सरकारी कार्यालयहरु, सुरक्षा निकायहरु, एवम् गैरसरकारी निकायहरु सदस्य रहेका छन् । यसलगायत मुगुमा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरु पनि कार्यरत छन् । मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार निकायहरूको सूची यस प्रकार छ ।

तालिका नं. १: साझेदार तहहरूको सूची (मुगु जिल्लाका सरकारी कार्यालय प्रमुख र सम्पर्क तथा टेलिफोन नम्बरहरु)

सि. नं.	कार्यालयको नाम	कार्यालय प्रमुख सम्पर्क		कार्यालय प्रमुख सम्पर्क		इमेल
		नाम	इमेल	टेलिफोन	फ्याक्स	
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मुगु	रोमबहादुर महत	daomugu@gmail.com	९८५८३४७७७७	०८७ ४६००२०	daomugu@gmail.com
२	जिल्ला समन्वय समिति, मुगु	शोभा चौलागाईं	dccmugurara@gmail.com	९८४१५२८८९६ ९८५१२५००२०	०८७ ४६०११४	dccmugurara@gmail.com
३	जिल्ला अदालत, मुगु	गोविन्द आचार्य		९८५८३२२४९४	०८७ ५६००३२ ०८७ ४६०३१४	dadmin.dcmugu@suppermecourt.gov.np
४	श्री दल गुल्म रारा, मुगु	रोशन थापा		९८५८३२२०३६ ०८७४६०१६९	०९९ ४७००३६	shreedalcoy@gmail.com
५	सु.मे.सु. गमगढी	जितेन्द्र कार्की		९८१२६६७२२		
६	जिल्ला प्रहरी कार्यालय, मुगु	सुवास हमाल	dpomugu@nepalpolice.gov.np	९८५८३४५५५५	०८७ ५६००९९	bhattaraichitra10@gmail.com
७	स.प्र.बल नं. ४५ गुल्म, मुगु	खुमबहादुर केसी	khumbdr.kc@gmail.com	९८५१२५९८०४	०८७ ४६००९८	apfmugu@gmail.com
८	रा. अ. जि. का.	दिलबहादुर चौधरी	dilbc1010@gmail.com	९८५८३२२०२८	०८७ ५६००२८	nidmugu125@gmail.com
९	छायानाथ रारा नगरपालिका, गमगढी	ललितजङ मल्ल	mallalalitjung@gmail.com	९८५८३२२३६४	०८७ ४६०२५२ ०८७ ४६०२५५	int.chhayanathraramugu@gmail.com
१०	मुगुम कामारोङ गाउँपालिका, पुलु	सुवास रावल		९८५८३२२७३७		
११	सोरू गाउँपालिका, सोरूकोट	लालबहादुर मल्ल	ito.sorumun@gmail.com	९८४८११०३७७		ito.sorumum@gmail.com
१२	खत्याड गाउँपालिका, खत्याड	दीपबहादुर कार्की	karkidipbdr@gmail.com	९८६८२९९२४३	९९४८७०००८	karkidipbdr@gmail.com

१३	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालय, मुगु	विजयराज घिमिरे		९८५८३२०४३६	०८७ ४६००३५	datturney@gmail.com
१४	कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय, मुगु	लक्ष्मीकृष्ण हमाल		९८५८३३२२१४०	०८७ ४६००३५	dtcomugu@fego.np
१५	जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, मुगु	विकास बिक		९८५१२४२३३२	०८७ ४६००८५	electionmugu@gmail.com
१६	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, मुगु	करूणा भट्टराई		९८४९२९६१८८	०८७ ४६०१६२	
१७	डिभिजन वन कार्यालय, मुगु	भरत बुढा थापा		९८५८३२०५३९	०८७ ४६००४८	dtomugu475@gmail.com
१८	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज, हुटु, रारा	बद्रीविनोद हमाल		९८५८३२२३०२		raranational@gmail.com
१९	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ	सूर्यबहादुर खत्री		९८५८३२०२८६	०८७ ५६०१५७	deomugu@gmail.com
२०	मालपोत कार्यालय	जगतबहादुर रोकाय	rokayajb606@gmail.com	९८५८३२०४२१	०८७ ४६००८३	chapalsita@gmail.com
२१	नापी कार्यालय	हरिहर चौलागाईं	chhaulagain2050@gmail.com	९८५८३६६००६	०८७ ५६०८२	surveyNepi@gmail.com
२२	जिल्ला हुलाक कार्यालय	मिन बहादुर महतारा		९८४८३२५३८३	०८७ ४६००४५	dpo.mugu@gmail.com
२३	जिल्ला कारागार कार्यालय	दत्त लामा		९८५८४७२७७७	०८७ ४६०१०२	dugu.it@dopm.gov.np
२४	उद्योग तथा उपभोक्ता हित संरक्षण कार्यालय	कृष्णबहादुर बोहोरा		९८५८३२२०८४	०८७ ४६००८७	csidbmugu@gmail.com
२५	कृषि विकास कार्यालय	ललचन्द्र बुढा	lcbudha@gmail.com	९८४५६११५३३	०८७ ४६००८७	akcmugu@gmail.com
२६	पशु अस्पताल तथा पशुसेवा कार्यालय	भीमचन्द्र बुढा	budhabhimchandra@gmail.com	९८५८३९०१८४	०८७ ४६०१७६	vetsecmugu@gmail.com
२७	खानेपानी तथा ऊर्जा विकास कार्यालय	राजीव रिमाल	rajivrimal123@gmail.com	९८५८३२२२०१	०८७ ४६०२०२	rajivrimal123@gmail.com

२८	नेपाल विद्युत् प्राधिकरण	दिनेश पौडेल		९८५८३२२१३६	०८७ ४६०१३६	gamgadi.nea@gmail.com
२९	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड	कृष्णप्रसाद अधिकारी	ksna.adh82@gmail.com	९८६८९३२२३५	०८७ ४६००६५	nhc123@gmail.com
३०	नेपाल टेलिकम	विशालकुमार देवकोटा	bishal.devkota@ntc.net.np	९८५८०४२७३३	०८७ ४६०००२	ganesh.dc@gmail.com
३१	साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन	खगेन्द्र कार्की	khagendrakarki7@gmail.com	९८४८३३४३१५		
३२	नागरिक उड्डयन कार्यालय, ताल्चा	विशाल बरूण		९८४७१११६४७		
३३	राष्ट्रिय वाणिज्य बैङ्क	हरेन्द्र बोहोरा	harindrabohara@gmail.com	९८४१४४९७३७	०८७ ४६००२६	mugu@rbb.com.np
३४	पूर्वाधार विकास कार्यालय	मोहनसिंह कार्की	mohansinghkarki05@gmail.com	९८५७८११६८४	०८७ ४६०३०८	idomugu75@gmail.com
३५	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	थिरलाल गैरे		९८४५६२०७०२		
३६	सामाजिक विकास कार्यालय	लोकप्रसाद पौडेल	ippoudel@gmail.com	९८५८०३८९४७	०८७ ४६०३१२	sdomugu@gmail.com
३७	प्रदेश लेखा इकाइ कार्यालय, मुगु	ज्ञानबहादर वली		९८५७८२१००१		
३८	एनआइसी एसिया बैङ्क	रामु शाही	ramushahi@nicasiabank.com	९८५११२७९३५	०८७ ४६०२५०	ramushahi@nicasiabank.com
३९	कृषि विकास बैङ्क, मुगु	भीमबहादुर खड्का		९८५१००८९१०		
४०	ग्लोबल आइएमई बैङ्क, मुगु	अनुज अर्याल		९८४९१४६०१२		
४१	सिटिजन्स बैङ्क, मुगु	कमल सेजुवाल		९८४८०७७५३१		
४२	उद्योग वाणिज्य सङ्घ	क्मलबहादुर बुढा	mccimugu12@gmail.com	९८४०१७३०९३	०८७४६००२४	

३.१. मुगु जिल्लाका गैरसरकारी कार्यालयका प्रमुख तथा टेलिफोन नम्बरहरू

क्र.स	कार्यालयको नाम	कार्यालयको सम्पर्क व्यक्ति	कार्यालयको टेलिफोन सम्पर्क नम्बर	मोबाइल नम्बर
१	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु	रत्नसिंह मल्ल	०८७ –४६०००७	९८४८०२०५३७
२	किर्डाक नेपाल, मुगु	टेकबहादुर शाही	०८७ –४६००५३	९८५११८३९५८
३	INF, Mugu	दलजित घर्ती	०८७ –४६००३८	९७५८९००१२६
४	UMN, Mugu	मिनेश गुरूङ	०८७ –४६००४३	९८५१२२१७२४
५	सहास नेपाल, मुगु	अम्बर थापा	०८७ –४६०११६	९८४८००८८४०
६	MCDC, Mugu	सुरेशबहादुर शाही	०८७ –४६००५७	९७४८९०१५१५
७	NGO Federation, Mugu	सुरेन्द्रबहादुर मल्ल		९७४८९०४२१६
८	GNI, Mugu	ख्यामराज लामिछाने	०८७ –४६०११७	९८४८०३४११८
९	RRDC, Mugu	प्यारीलाल काफ्ले	०८७ –४६०१३२	९७५८९०००९९
१०	RCDC, Mugu	जर्मन नेपाली	०८७ –४६००९०	९८४१४४६८८२
११	हेरेन्डेक नेपाल, मुगु	नमराज रावत	०८७ –४६०१९०	९८५८३२२४९०
१२	सप्रोस नेपाल, मुगु	नरेन्द्र रावल	०८७ –४६०१६५	९७४८०३९१९२
१३	करानी सामुदायिक विकास केन्द्र, मुगु	गुरूस्याङ्ग्याप लामा	०८७ –४६००१०	९८५११५८४०५
१४	फेज नेपाल	राजकुमार घिमिरे		९८४९८७७२२२
१५	RAP–3	विष्णुराम विष्ट		९८४३४५४९०५
१६	कर्णाली एकीकृत महिला विकास मञ्च, मुगु	राधिका मल्ल		९७४८९००७६२
१७	डार्डो नेपाल, मुगु	सक्कबहादुर बुढा		९८४१४५४७८०
१८	कर्णाली सामुदायिक विकास केन्द्र, मुगु	हरिबहादुर शाही		९८५८३२२००७
१९	स्वास्थ्यका लागि सक्षम प्रणाली	ईश्वर मल्ल		९८४९१३८४७४

२०	HIRYSDEC Mugu	धीरेन्द्र भाम	०८७४६०१२३	९८५८३२२१२३
२१	सिडिएस-पार्क, मुगु	अजबहादुर शाही	०८७४६०००९	
२२	केपिएडिएफ, मुगु	शिभशम्भु मल्ल	०८७४६०१७५	९८६१४३९८६८
२३	नारी उत्थान तथा सचेतना केन्द्र	चेतना मल्ल	०८७ -४६००५५	
२४	सामुदायिक वन उपभोक्ता महासङ्घ	खड्कबहादुर शाही		९८५१००८३०६
२५	ग्रामीण सामुदायिक संस्था	बलराम साहनी	०८७ -६६००५३	९७४८९०५४६३
२६	पेस नेपाल	नारद रेग्मी		९८४८१२१७५०
२७	छाया नेपाल	मीनबहादुर रावल	०८७४६०१२३	९८५८३२२१२३

३.२ प्रतिनिधिसभा र प्रदेशसभा सांसदहरूका नामावली र सम्पर्क नं.

सि.नं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	ठेगाना	कैफियत
१	मोहन बानियाँ	सांसद प्रतिनिधिसभा तथा पूर्वमन्त्री	९८४१४४४६३६	खत्याड गापा ३, श्रीकोट	
२	गोपालबहादुर बम	सांसद, प्रतिनिधि सभा	९८५८०२९०५०	छायानाथ रारा न.पा ७, पिना	
३	दानसिंह परियार	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८५८०८८६६५	छायानाथ रारा न.पा. १	
४	चन्द्रबहादुर शाही	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८६१४६११३०	सोरू गा.पा १	
५	झोवा बिक	सांसद, कर्णाली प्रदेशसभा	९८४०७२६९३४	मुगुम कार्मारोड. गा.पा. ७	

पूर्वजनप्रतिनिधिहरूको विवरण र सम्पर्क नं.

१	हस्तबहादुर मल्ल	पूर्वशिक्षा राज्यमन्त्री	९८४११५२५४४	छायानाथ रारा न.पा. १	
२	मानबहादुर शाही	पूर्वभूमिसुधार राज्यमन्त्री	९८४१२३०२५७	खत्याड गा.पा ११	
३	नवराज धामी	संविधान सभा सदस्य	९८४१०३५६८९	सोरू गा.पा ३	
४	सोनाम छेजुम लामा	संविधान सभा सदस्य (समानुपातिक)	९८४३८४९६४७	मुगुम कार्मारोड. गा.पा ३	
५	इटोल लामा	राष्ट्रिय सभा सदस्य	९८४८३१५२६९	मुगुम कार्मारोड. गा.पा ६	

३.३ राजनीतिक दलहरूको विवरण

सि.न.	नाम थर	राजनीतिक दल	पद	सम्पर्क नम्बर
१	धर्मबहादुर शाही डम्बरबहादुर रावल	ने.क.पा. एमाले	अध्यक्ष	९८५१३५२६८४ ९८५१२०४६९०
२	खड्कबहादुर शाही	ने.का.	सभापति	९८५११४२४९३
३	सुकवीर बुढा	ने.क.पा. (माओवादी केन्द्र)	अध्यक्ष	९८६५५७३३३२
४	राजबहादुर भाम	ज.स.पा.	प्रमुख	९८६३१४१८९३
५	विष्णु रावल	ने.म.कि.पा.	प्रमुख	९८४७६२२६९२
६	जयबहादुर खड्का	रा.ज.मो.	प्रमुख	९७४८९००६०१
७	राजबहादुर मल्ल	रा.प्र.पा.	प्रमुख	
८	चक्रबहादुर रोकाय	विवेकशील साझा पार्टी	प्रमुख	

३.४ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका

२०७९ सालमा निवार्चित स्थानीय जनप्रतिनिधीहरूको विवरण

अध्यक्षः छिरिङ क्याप्ने लामा (९८५१०१९१६०)

उपाध्यक्षः छिरिङ पुटी लामा (९८४९८९३०८० । ९८६८१८७३६४)

क्र.स	नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर	वडा नं १
१	कार्मा तुन्डुप लामा	अध्यक्ष	९८६८३८०६५४	
२	छिरिङ फुन्जोक लामा	सदस्य	९७४४२७५५४५	
३	पेमा आङडाक लामा	सदस्य		
४	खाँडो पुटिक लामा	महिला सदस्य	९८५८०३७६६३	
५	छोइजुम कामी	दलित महिला सदस्य	९८४५६०४२०६	
१	च्याबा तामाङ	अध्यक्ष	९८४१२८४८६५	वडा नं २
२	सोनाम तामाङ	सदस्य	९८६०७१८३८३	
३	छेवाङ तेन्जीन तामाङ	सदस्य		
४	जामु लामा	महिला सदस्य	९८६९८७०८६३	
५	स्वस्तिका बि.क	दलित महिला सदस्य		
१	पासाङ लामा	अध्यक्ष	९८६९५९१५७०	वडा नं ३
२	सेराप ग्याम्जो लामा	सदस्य	९८६८३७७९३५	
३	कार्मा तार्के लामा	सदस्य	९८६८३७७२९८	
४	कार्मा लान्जोम लामा	महिला सदस्य		
५		दलित महिला सदस्य		
१	पेमा छोइदाक तामाङ	अध्यक्ष	९८६८३७७३४४	वडा नं ४
२	फोन्चोङ लामा	सदस्य	९८४९६६०१०१	
३	फुर्वा छिरिङ लामा	सदस्य	९८६४९०२२४४	
४	ठिल्ले आङमु लामा	महिला सदस्य		
५	छिरिङ पुटिक लामा	दलित महिला सदस्य		
१	धावा साङबो लामा	अध्यक्ष	९८६८३७७२४३	वडा नं ५
२	फुन्जोक आङजेन लामा	सदस्य	९८६८५५१०८५४	
३	तार्के लामा	सदस्य	९८६८९५७७११	
४	नुर्बु साङमु लामा	महिला सदस्य	९७४२९४७३२९	
५	पाल्जुम कामी	दलित महिला सदस्य	९८६८९०२२४४	

१	ग्याल्जान तामाङ	अध्यक्ष	९८६८३७७२७१	वडा नं ६
२	कार्मा साङबो लामा	सदस्य	९८६६७४६४११	
३	फिक्मेत तोर्चे लामा	सदस्य	९८६८३९५७३३	
४	छोङित आङमु लामा	महिला सदस्य	९८४०५२४७१५	
५	घाटोल कामी	दलित महिला सदस्य		
१	शशांक लामा	अध्यक्ष	९८४११६४०७०	
२	गारा लामा	सदस्य	९८६६७३३२४५	
३	छिरिङ पाल्जोर लामा	सदस्य	९८६६७४५८७०	
४	कासाङ याङजोम लामा	महिला सदस्य		
५	ठिल्ले आङमु कामी	दलित महिला सदस्य		
१	पेमा टुल्डुल लामा	अध्यक्ष	९८६४३४८७०७	वडा नं ८
२	काला कामी	सदस्य		
३	कोन्जोक सिनोन लामा	सदस्य	९८६३१२७६९२	
४	छिरिङ क्यामा लामा	महिला सदस्य	९८६४३०३२३३	
५	कार्मा छोन्जोम कामी	दलित महिला सदस्य		
१	रतन बहादुर बुढा	अध्यक्ष	९८६४८१२५०६	वडा नं ९
२	अमर बहादुर बढुवाल	सदस्य	९८६९८३१६५३	
३	बज्जीर बढुवाल	सदस्य	९७४८३२८८८९	
४	अछाम पुरा ऐडी		महिला सदस्य	९७६९८३१६५३
५	फाच्या कामी	दलित महिला सदस्य	९८६६२१७५०२	

३.५ मुगु जिल्लास्थित सञ्चारकर्मीहरू

सि.नं.	नाम	सम्पर्क नं.	प्रतिनीधि	कैफियत
१	नृपेन्द्रबहादुर मल्ल	९८६८३७७३७७	रासस	
२	राजबहादुर शाही	९७५८९००१२५	कान्तिपुर	
३	जीवन सेजुवाल	९८५८०३८५९३	अन्नपूर्ण पोष्ट	

४	विनोद मल्ल	९७४८९००५५४	रेडियो नेपाल	
५	अच्युतराज भण्डारी	९७५८९०१२७७	नयाँ पत्रिका	
६	मोहन मल्ल	९८६८३२३१९०	रारा खबर	
७	विमल हमाल	९७४८९००५५२	राजधानी दैनिक	
८	वीरबहादुर बम	९८४८३१७८२१	समाचारपत्र	
९	दानबहादुर बुढा	९८५८३२०४८५	न्युज २४ टिभी	
१०	कविराज कार्की	९८५८३२०२२२	एनटिभी नेपाल	
११	नन्दबहादुर रोकाया	९८४८३०८७४२	व्यगचलबष्कित	
१२	वसन्त बागचन	९८४८३९४६०८	मनालिसा मल्टिमिडिया	
१३	राजकुमार भाम	९८६६८४८८३४	रेडियो सूर्योदय	
१४	रूद्र रावत	९८६३३२८७२५	रेडियो खेस्मालिका	
१५	हरिकृष्ण एडी			
१६	शिवचन्द्र कार्की	९८५८३२२४९८		

३.६ जिल्लामा रहेका प्रहरी चौकी तथा सम्पर्क नम्बरहरु

सि.नं.	कार्यालय तथा चौकी	ठेगाना	टेलिफोन नं.	कैफियत
१	जि.प्र.का., मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३४५५५५	
२	वि.सु. गार्ड ताल्चा, मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२३४	
३	अ.प्र.पो. कालिका मालिका, मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२३३	
४	प्र.चौ. पिना, मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२७	

५	प्र.चौ.चैनागाउँ, मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२६	
६	जि.ट्रा.प्र.मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८५८३९०२२५	
७	सामुदायिक सेवा केन्द्र, मुगु	छायानाथ रारा नगरपालिका	९८६९६५९६६३	
८	इ.प्र.का. रातापानी, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९००२३	
९	प्र.चौ. श्रीकोटरोल, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९०२३१	
१०	प्र.चौ. सुकाढिक, मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८३९०२३०	
११	प्र.चौ.माझचौर मुगु	खत्याड गाउँपालिका	९८५८०९०१५७	
१२	इ.प्र.का. सोरूवर्मा, मुगु	सोरू गाउँपालिका	९८५८३९००२४	
१३	प्र.चौ. कालै मुगु	सोरू गाउँपालिका	९८५८३९०२२९	
१४	सि.प्र.चौ. मुगु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३२२२३६	
१५	प्र.चौ. डोल्फु (पुलु) मुगु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३९०२२८	
१६	प्र.चौ. छायल, मुगु	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालका	९८५८३२२२३८	

३.७ जिल्लामा सञ्चालित एम्बुलेन्स सेवाहरूको सम्पर्क नम्बरहरू

क्र.स	चालकको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर	कैफियत
१	धर्मबहादुर बुढा	बाँके	९८४८०९११०५	छायानाथ रारा न.पाद्वारा सञ्चालित
२	राजबहादुर रोकाया	छायानाथ रारा न.पा ९, मुर्मा	९८४८३२१६६६	जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालयद्वारा सञ्चालित
३	रुपक कार्की	खत्याड	९८४५४६२४४३	खत्याड गा.पा.
४	अङ्गराज रोकाया	छायानाथ रारा न.पा ५	९८६४६२७९३८	छायानाथ सहकारीद्वारा सञ्चालित
५	वीरबहादुर कुलाल	खत्याड गा.पा	९८६५१५७६०३	ने.रे.सो. द्वारा सञ्चालित

६	तेजबहादुर लाबड	खत्याड गा.पा	९८६४९८०८१५	मुगुम कार्मारोङ गा.पा.द्वारा सञ्चालित
७	अनिल मल्ल	सोरू गा.पा	९८६४१०२१०	सोरू गा.पा. द्वारा सञ्चालित

४. प्रकोप जोखिम विश्लेषण

४.१ गाउँपालिकास्तरीय प्रकोप र जोखिमको स्तर

४.१.१ मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका, मुगु

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका कर्णाली प्रदेशमा पर्छ । यो हिमाली जिल्ला हो । साबिकका गाविसहरु मुगु ,डोल्फु, किम्री, पुलु र माँग्री गाविसहरूलाई मिलाएर गाउँपालिकाभित्रको माथिल्लो क्षेत्रमा पर्ने एक गाउँ एक गाविसका रूपमा रहेको मुगु गाउँलाई मुगुम तथा तल्लो क्षेत्रहरूका १२ ओटा करानलाई कार्मारोङ भनेर दुवै क्षेत्रको संयोजनका रूपमा दुवै क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायहरूको पहिचानलाई मध्यनजर गर्दै मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो । गाउँपालिकामा ९ ओटा वडाहरु रहेका छन् । प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा र विकासका सम्भावना भएको पालिका हो ।

४.१.२. प्रकोपको जोडागत स्तरीकरण

गाउँपालिकाका वडा तहमा जीविकोपार्जनका लागि स्रोत, साधन र प्रणालीहरु के–के छन् र ती स्रोतहरूमा जलवायुजन्य प्रकोप र जोखिमहरु के–के छन् भनी सहभागितामूलक स्रोत तथा प्रकोप नक्साङ्कन विधिवाट विश्लेषण गरिएको थियो । यस अभ्यासबाट आएका सूचनाहरूका आधारमा गाउँपालिका तहमा संश्लेषण गर्दै मुख्य प्रकोप तथा जोखिमहरु उच्च भएका क्षेत्रहरु र ती जोखिमहरूसँग सामना गर्न उपलब्ध भएको जीविकोपार्जनका स्रोत तथा साधनहरूको पहिचान गर्दै स्रोत तथा प्रकोप नक्साङ्कन विधिबाट विश्लेषण गरिएको थियो । यसका लागि गाउँपालिकाको भौगोलिक सूचना प्रणालीका नक्साहरु प्रयोग गरिएका थिए । यस नक्साको विश्लेषणअनुसार हरेक वडाहरूका स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरु रहेको देखिन्छ भने सामुदायिक वनको पहुँच सबै वडा तथा बस्तीहरूमा रहेको छ ।

सिँचाइ सुविधाको पहुँचमा निश्चित बस्तीहरूमा छन् भने प्रकोपका जोखिमहरु विशेष गरी भूकम्प, पहिरो, आगलागी, बाढी, खहरे बाढी, खडेरी र सबै वडाहरु देखिएका छन् । पछिल्ला वर्षहरूमा विश्वभरि फैलिएको कोरोना महामारीले मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकालाई समेत असर पुऱ्याएको देखिन्छ । तसर्थ, उक्त जोखिम पाँचौं नम्बरमा देखिएको छ । जसलाई सोअनुरूप नै पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरी, कार्ययोजनाहरु निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । स्थानीय तहमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा प्रकोपका जोखिमहरूमा ध्यान दिनु आवश्यक देखिन्छ । कुनै पनि स्थानीय निकायका वडाहरु प्रकोप जोखिमबाट सुरक्षित छैनन, यिनै वडाहरूलाई विभिन्न विपद् जन्य प्रकोपहरूको अध्ययन गरी उच्च, मध्यम र निम्न अवस्थाका आधारमा तपसिलको तालिकामा राखिएको छ । यसरी हेर्दा गाउँपालिकाको प्रमुख प्रकोपका रूपमा क्रमशः यस्तो देखिन्छ ।

प्रकोप	भूकम्प	बाढी	पहिरो	आगलागी	महामारी	भिरबाट लड्ने	माटोले पुर्ने	जङ्गली जनावार आतङ्क	स्तर
भूकम्प		भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	भूकम्प	१
बाढी			पहिरो	आगलागी	महामारी	बाढी	बाढी	बाढी	२
पहिरो				पहिरो	महामारी	पहिरो	पहिरो	पहिरो	३
आगलागी					आगलागी	भिरबाट खस्ने	आगलागी	आगलागी	४
महामारी						महामारी	माटोबाट पुर्ने	महामारी	५
भिरबाट खस्ने							भिरबाट खस्ने	भिरबाट खस्ने	६
माटोले पुर्ने								जङ्गली जनावर आतङ्क	७
जङ्गली जनावर आतङ्क									८
जम्मा	७	४.५	५.५	५	४	२	१.५	१	

स्रोत : कार्यशाला गोष्ठी २०७८ भदौ

४.१.३. वडाहरूको सङ्कटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण

उपलब्ध भएका जीविकोपार्जनका स्रोतहरु (प्राकृतिक, भौतिक, आर्थिक, मानवीय तथा सामाजिक) र वडामा रहेको जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमका आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा जोखिममा रहेको वडा निर्धारण गरिएको छ । जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा असर एवम् अनुकूलनका क्षमताहरूको विश्लेषणका आधारमा वडा नं ३, ६ ७, र ८ उच्च जोखिममा रहेका छन् । मध्यम जोखिममा रहेका वडाहरु १, २, ४, ५ र ९ मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ ।

४.१.४. प्रकोपको प्रकृति, स्तर तथा सङ्काटाभिमुख समुदायहरु

क्र. सं.	हालको वडाहरु	साबिकको गाविस को नाम र वार्ड नं.	बस्तीको नाम	सम्भावित स्थान	खडेरी	बाढी	पहिरो	महामारी	आगलागी	हिमपात	हिउँपहिरो	भूक्षय
१	१	डोल्फु १,२,३,४,७,८,९	डोल्फु, चिताइ	देलमिस्वा	उच्च	मध्यम	उच्च	मध्यम	न्यून	उच्च	उच्च	मध्यम
२	२	मुगु १, ९	मुगु	सुलुमा	मध्यम	न्यून	न्यून	मध्यम	न्यून	मध्यम	मध्यम	मध्यम
३	३, ४	किम्री १, ५	किम्री, कार्ती	पेरखलेक, गाउँ वरिपरि	उच्च	न्यून	उच्च	मध्यम	मध्यम	मध्यम	न्यून	मध्यम
४	५, ६	पुलु ३	पुलु, पुअ	पुल, गाउँको गुम्वा	मध्यम	उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून	मध्यम	न्यून	उच्च
५	८, ९	माँग्री १,२,३	छायला, चिमाथ, पाप्रु	छायला, चिमाथ	उच्च	न्यून	उच्च	मध्यम	मध्यम	न्यून	न्यून	मध्यम

स्रोत : जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८

४.१.५. विपद् सामनाका लागि उपलब्ध सामुदायिक सम्पत्तिहरु

मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिकामा विपद् सामना तथा प्रतिकार्यका लागि प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित सामुदायिक सम्पत्तिहरु रहेका छन् । यिनै सम्पत्तिहरुको सही प्रयोग गरी विपद् तथा प्रकोपको समाना गर्न सकिने अवस्था रहेको छ । यसको प्रभावकारी संयोजनबाट विपद् प्रकोपलाई अल्पीकरण तथा अनुकूलन गर्न सकिने अवस्था कायम रहेको छ । विपद् प्रकोप स्तर उच्च देखिए पनि गाउँपालिकामा विपद् प्रकोपको समाना गर्न सक्ने सामुदायिक उत्थानशीलता पनि रहेको देखिन्छ ।

क्र.सं.	विद्यमान सामुदायिक सम्पत्तिहरु	सङ्ख्या	भूमिका वा सेवा
	सामाजिक सम्पत्तिहरु (Social Capital)		
	सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति	१२	• घाटगद्दी सञ्चालन गर्न । • आय-आर्जन क्रियाकलाप सञ्चालन • अग्निरेखा निर्माण • वृक्षारोपण • नियमअनुसार काठ सङ्कलनका लागि पुर्जी • विपद् प्रतिकार्यमा सहजीकरण
	आमा समूह	२५	• महिला तथा बालबालिकाहरुको संरक्षण कार्य गर्ने • सामुदायिक सरसफाइका कार्य गर्ने • प्रकोप जोखिमसम्बन्धी जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज, उद्धार तथा राहत सङ्कलनमा सहयोग पुऱ्याउने
	युवाक्लब	२२	• प्रकोप जोखिमसम्बन्धी जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज, उद्धार तथा राहत सङ्कलनमा सहयोग पुऱ्याउने • पूर्वसूचना प्रणालीमा सहभागी हुने • सूचना तथा सञ्चारका लागि पहल गर्ने • नवनिर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
	बालक्लब	३०	• बाल संरक्षण सम्बन्धित कार्य गर्ने
	विद्यालय व्यवस्थापन समिति	१८	• अल्पकालीन आवासको व्यवस्था मिलाउने • राहत सङ्कलन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने

	रयोजनाहरू		• हेरेन्डेक, आरसिडिसी, रेडक्रस, किर्डाक, युएमएन, साहस केसिडिसी, सप्रोस नेपाल जस्ता संस्थाहरूले स्थानीय तहसँगको समन्वयमा देहायका कार्य गर्ने • प्रकोप जोखिमसम्बन्धी जागरण फैलाउने • समन्वय तथा सहकार्य गर्ने • खोज, उद्धार तथा राहत सङ्कलनमा सहयोग पुऱ्याउने • पूर्वसूचना प्रणालीमा सहभागी हुने • सूचना तथा सञ्चारका लागि पहल गर्ने • नवनिर्माण तथा पुनर्निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने
मानवीय स्रोत संसाधन			
	कृषि/सहकारी	१३	• आर्थिक उत्थानशीलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर विस्तार • सस्तो ब्याजदरमा ऋण प्रदान • समूह धितोमा ऋण प्रदान • आय-आर्जनका क्रियाकलाप सञ्चालन • समूह माध्यमबाट पूर्वसूचना दिने
	व्यापार-व्यवसायमा संलग्न घरधुरीहरू	२१२	• विपद् प्रतिकार्यका लागि खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीहरूको भण्डारण • विपद् प्रतिकायका लागि खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीहरूको सहयोग • राहत सङ्कलन तथा वितरणमा सहयोग
	कृषक समूह	१२	• बाली संरक्षण सम्बन्धित सहयोग • बाली प्रसारमा सहयोग • समूह सदस्यहरूलाई कृषि प्रणाली पुनर्स्थापनाका लागि सहयोग • बिउ, मल, वस्तु विनिमय • पर्मा गर्न • सिँचाइ प्रणाली सुधार
	पशुपालन समूह	१२	• पशु संरक्षण सम्बन्धित सहयोग • पशु रोग नियन्त्रणमा सहयोग • समूह सदस्यहरूलाई कृषि प्रणाली पुनरूत्थानका लागि सहयोग
	खनिज तथा खानी	१	• उत्थानशीलता निर्माण गर्न स्थानीय स्रोत परिचालन
	होटेल तथा रिसोर्ट	२५	• आर्थिक उत्थानशीलता निर्माण गर्न स्थानीय अवसर विस्तार

प्राकृतिक स्रोत तथा सम्पत्ति			
	पानीका मुहान	५५	• खानेपानी आपूर्ति • आगजनी नियन्त्रण
	सिमसार क्षेत्र	६	• पर्यावरण संरक्षण
	पर्यटकीय स्थल	४	• आय-आर्जन • जीविकोपार्जनसम्बन्धी अवसर वृद्धि
	गुफाहरू	१०	• पर्यटन विकास र प्रवर्द्धन • स्थायी आश्रयस्थल निर्माण
भौतिक सम्पत्ति			
	मोटरबाटो	१ वडामा २ किमि मात्र	• भौतिक पहुँच निर्माण • यातायात सेवा सुविधा • सहज आगमन तथा पहुँच
	पुल तथा पुलेसाहरू	८	• खोला, नदी पार गर्दा हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न • विपद्को बेला वारपार गर्न
	स्वास्थ्य चौकी र सामुदायिक इकाइ	१०	• प्राथमिक उपचार सेवा उपलब्ध गराउन • सिफारिस संयन्त्रको कार्य गर्न • गैरखाद्य सामग्री उपलब्ध गराउन
	खानेपानीको उपलब्धता	१०० प्रतिशत	• व्यक्तिगत सरसफाइ तथा घरेलु उपयोगका लागि । तर अधिकांश गाउँबस्तीहरूमा खानेपानीको धेरै दु:ख छ ।
	सिँचाइ कुलो	५ ओटा	• व्यक्तिगत सरसफाइ तथा घरेलु उपयोगका लागी • सिँचाइ तथा खडेरी प्रकोप रोकथाम गर्न • उत्थानशीलतातर्फ उन्मुख हुन
	आधारभूत विद्यालय भवन (कच्ची-पक्की)	५१	• अल्पकालीन आश्रयस्थल निर्माण गर्न • गैरखाद्य सामग्री भण्डारण गर्न • प्राथमिक उपचार गर्न
	माध्यमिक विद्यालय भवन तथा कोठा (कच्ची-पक्की)	१५	• अल्पकालीन आश्रयस्थल निर्माण गर्न • गैरखाद्य सामग्री भण्डारण गर्न • प्राथमिक उपचार गर्न

स्रोत: जिल्ला विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७८

४.१.६ प्रकोपबाट प्रभावित सङ्कटासन्नता वर्ग

प्रकोप	प्रकोपका असर तथा प्रभावहरु	उमेर समूह				लिङ्ग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जातजाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	ब्राह्मण-क्षत्री	अन्य
खडेरी	पानीका मुहान सुकेको तथा पानीको मात्रा घटेको, कृषि उत्पादनमा कमी, वन तथा जैविक विविधतामा क्षति तथा असर, मानव रोगमा वृद्धि ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2
पहिरो	खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, घरगोठ तथा चौपायामा क्षति, मानवीय क्षति, बालीनाली नष्ट, सिँचाइ कुलोमा क्षति, पानीको मुहानमा क्षति, बाटोघाटोमा क्षति, बस्ती जोखिममा ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2
बाढी	खेतीयोग्य जमिन कटान, बाली नाली नष्ट, सिँचाइ कुलोमा क्षति, पानी घट्टमा क्षति, पानीका मुहानमा क्षति, पशुचौपायाको क्षति, मानवीय क्षति, काठेपुलमा क्षति ।	4	1	2	3	4	3	4	3	3	1	4	3	4	3	3
महामारी	झाडापखलाबाट मानवीय क्षति भएको, झाडापखाला, औलो, टाइफाइड, भाइरल ज्वरो, जन्डिस जस्ता रोगहरूमा वृद्धि, आर्थिक खर्चमा वृद्धि भएको ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2

प्रकोप	प्रकोपका असर तथा प्रभावहरु	प्रकोपबाट प्रभावित सङ्कटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिङ्ग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जातजाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्धवृद्धा	महिला	पुरुष	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम वर्ग	सम्पन्न वर्ग	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	एकल महिला	दलित	ब्राह्मण-क्षत्री	अन्य
आगलागी	वन विनाश तथा क्षयीकरण, घाँसदाउरा र काठहरु क्षति हुँदा घाँसदाउरा आपूर्तिमा कमी, जैविक विविधतामा ह्रास	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2
असिना तथा हावाहुरी	अन्न तथा फलफूलमा क्षति र उत्पादनमा ह्रास, घरपालुवा जनावरहरु क्षति भएको । घर, विद्यालय तथा स्वास्थ्यको भवनको छाना उडाएको ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2
भूक्षय	जैविक विविधतामा ह्रास, वन पैदावारको उपलब्धतामा कमी आएको । कृषि उत्पादनमा कमी आएको ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	4	3
हिमपात	जनजीवन अस्तव्यस्त, मानवीय तथा पशु चौपायाको मृत्यु र अन्नबालीमा क्षति ।	4	1	2	3	4	3	4	3	2	1	4	3	4	3	2
हिउँ पहिरो	धेरै ठूलो सङ्ख्यामा पशु चौपायाको मृत्यु, आर्थिक क्षति । प्राकृतिक तथा जैविक क्षति ।	1	3	4	2	4	3	4	3	2	1	3	3	4	3	2

५. विषयगत क्षेत्रहरूको भूमिका तथा जिम्मेवारी (Roles and Responsibility of Cluster)

गाउँपालिका तथा नगरपालिका तहमा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति रहनेछ । स्थानीय स्तरमा पनि स्थानीय आवश्यकताअनुसार अन्य साझेदार संस्थाहरु एवम् दातृ निकायहरूसँग साझेदारी गर्न सकिनेछ । यस योजना कार्यान्वयनका लागि विभिन्न ११ विषयगत क्षेत्रहरु निर्माण गरिएका छन् । विषयगत क्षेत्रका अगुवा संस्थाहरु र सदस्यहरूको नामावली तपसिलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विषयगत क्षेत्रहरु, अगुवा संस्था र सदस्यहरु

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन, २०६७ (पहिलो संशोधन, २०७६) को **अनुसूची ११. अनुसार** विषयगत सदस्य संस्थाका काम, कर्तव्य यस प्रकार हुनेछन् :

- विषयगत सदस्य संस्था (सरकारी निकाय, राष्ट्र सङ्घीय निकाय, रेडक्रसका सदस्य, राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गैसस आदि)का बीचमा उपयुक्त विषयगत समन्वय संयन्त्र स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्न विषयगत अगुवा संस्थालाई सहयोग गर्ने ।
- सङ्घीय, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तह, सरकारी निकाय, स्थानीय नागरिक समाज तथा अन्य सरोकारवाला निकायबीच समन्वय गर्न विषयगत अगुवा संस्थालाई सहयोग गर्ने ।
- आ्नो विषयगत क्षेत्रमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्न विषयगत अगुवा संस्थालाई सहयोग गर्ने । यसअन्तर्गत विपद्को प्रकृति तथा योजना मान्यता, प्राथमिकताप्राप्त आपत्कालीन कार्य तयारी, आपत्कालीन कार्य सम्बोधन गर्न प्राथमिकताप्राप्त पूर्वतयारी कार्यका लागि विद्यमान कमिकमजोरी पहिचान, विषयगत कार्ययोजना आदि पर्छन् ।
- आपत्कालीन अवस्थाका लागि पर्याप्त आकस्मिक योजना तथा पूर्वतयारीको प्रत्याभूति गराउने ।
- विषयगत क्षेत्रका सहभागीहरु सम्बन्धित नीतिगत मार्गदर्शन तथा प्राविधिक मापदण्डका बारेमा जानकारी राख्छन् र सोही मापदण्डका आधारमा प्रतिकार्य गर्छन् भन्ने कुराको प्रत्याभूति गराउन विषयगत अगुवा संस्थालाई सहयोग गर्ने ।
- विषयगत क्षेत्रका कार्यसमूहको प्रभाव र कार्यान्वयन योजनाको प्रगतिको समीक्षा गर्न तथा पर्याप्त प्रतिवेदन र प्रभावकारी सूचना प्रवाहको प्रत्याभूति दिन प्रभावकारी अनुगमन संयन्त्र स्थापना गर्न विषयगत अगुवा संस्थालाई सहयोग गर्ने ।
- सूचना सङ्कलन तथा प्रचार-प्रसारमा योगदान गर्न स्रोत-साधनको आवश्यकता पहिचान गर्ने ।
- विषयगत क्षेत्रका प्राथमिकताप्राप्त कार्य सञ्चालन गर्न दातृ समुदायलाई मानवीय सहायता कार्यमा लगानी गर्न प्रोत्साहन गर्ने । साथै विषयगत क्षेत्रका सहभागीहरूलाई सामान्य माध्यमबाट उनीहरूको स्रोत-साधन परिचालन गर्न प्रोत्साहीत गर्ने ।
- मानवीय सहायतामा संलग्न साझेदार संस्थाका कर्मचारीको क्षमता विकासका लागि तालिम सञ्चालन गर्न सहयोग गर्ने ।
- पूर्वनिर्धारित प्राथमिकताप्राप्त आवश्यकता पूर्तिका लागि विषयगत संस्थाहरूलाई अन्तिम सेवाप्रदायकका रूपमा जिम्मेवार बनाउने ।
- कार्यक्षेत्र र कार्यक्रमको प्राथमिकताका आधारमा विषयगत क्षेत्रका मुख्य साझेदारलाई समावेश गराउने ।

५.१ सूचना खोज तथा उद्धार (Search and Rescue)

समष्टिगत उद्देश्य

- तयारी अवस्थाको अनुगमन गर्नका लागि अनुगमनसम्बन्धी बैठक– खोज तथा उद्धारसम्बन्धी टोलीको गठन, खाद्य तथा गैरखाद्य सामग्रीको पहिले नै भण्डारण अन्य क्षेत्रहरूको तयारी– हरेक १५ दिनमा ।
- तीन ओटा क (कसले, के, कहिले) ढाँचाको विकास र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा सूचनाको व्यवस्थापनका लागि कार्यालयको निर्धारण ।

मानवीय सहयोगका मापदण्ड

- विपद्को लगत्तै संयुक्त उद्धार टोलीको आकस्मिक बैठक बोलाई उपकरणसहित खोजी तथा उद्धार (SAR) टोली खटाउने ।
- समन्वय बैठक र प्रतिवेदनका बारेमा जानकारी गराउने ।
- स्थानीय सङ्घ-संस्था र राजनीतिक निकाय तथा नागरिक समाजसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विपद्को सूचना प्राप्त गरेपश्चात् जतिसक्दो चाँडो २४ घण्टाभित्र सञ्चारमाध्यमद्वारा सूचना सम्प्रेषण गर्ने ।
- प्रभावित व्यक्तिहरूलाई यथाशीघ्र उद्धार गरी सहज तरिकाले सुरक्षित स्थानसम्म पुऱ्याउने ।
- घाइते बिरामीहरूको उद्धार गरी उपचारको व्यवस्थापन गर्ने ।
- घटनास्थलको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने ।
- सुरक्षा निकायको सहयोगमा विपद्को समयमा हुने आपराधिक क्रियाकलाप रोकथामका लागि पहल गर्ने ।
- प्रारम्भिक क्षति विवरण सङ्कलन र (Multi-Cluster Initial Rapid Assessement MIRA) सञ्चालन गर्ने ।
- सबै सेवासुविधाबाट वञ्चित समूह/अति जोखिममा रहेका व्यक्ति तथा समूहहरूलाई न्यायोचित रूपमा राहत सामग्रीको वितरण तथा प्रतिकार्य कार्यक्रमको अनुगमन ।
- पहिलो हप्तामा परिस्थितिका बारेमा दैनिक प्रतिवेदन पेस गर्ने र त्यसपछि हरेक दुई हप्तापछि ।
- शिविर समन्वय तथा व्यवस्थापन (CCCM) को अनुगमन गर्ने तथा प्रतिवेदन पेस गर्ने (फारामसहितको) । न्यूनतम मानवीय सहायतासम्बन्धी मापदण्ड कायम गर्ने तथा दातृ निकायबाट सांस्कृतिक, सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा स्वीकार गर्न सकिने सामग्री/सहयोग ग्रहण गर्ने ।

क्र.सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
सामाजिक सम्पत्तिहरू (Social Capital)					
१	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको सूचना सङ्कलन	मनसुन आरम्भसँगै	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरू, मुगु एफएम, रारा एफएम सूर्योदय एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, राष्ट्रिय सेवा दल, स्काउट, पत्रकार, राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक विपद् मानव नियन्त्रणबाहिर भएमा गर्न समस्या हुने
२	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको पहुँचमार्ग नक्साङ्कन	मनसुन आरम्भसँगै			
३	खोज तथा उद्धारसमन्धी दक्ष जनशक्तिको पहिचान तथा परिचालन	मनसुन आरम्भसँगै			
४	खोज तथा उद्धारसन्बन्धी तालिम र नमुना अभ्यास	मनसुन आरम्भसँगै			
५	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक गैरखाद्य सामग्रीहरूको व्यवस्थापन	मनसुन आरम्भसँगै			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	विपद्को क्षतिसम्बन्धी सूचनाहरु तत्काल सङ्कलन र क्षतिको प्रारम्भिक सूचना सङ्कलन	प्रथम पटक सूचित भएको १ घण्टाभित्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, मुगु एफएम, रारा एफएम सूर्योदय एफ, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार, राजनीतिक दल,	मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक विपद् मानव नियन्त्रणबाहिर भएमा गर्न समस्या हुने ।
२	सूचनाको सत्यताको तथ्य विश्लेषण	प्रथम पटक सूचित भएको १.५ घण्टाभित्र			
३	जानकारी सरोकारवाला निकायमा सम्प्रेषण	प्रथम पटक सूचित भएको २ घण्टाभित्र			
४	दक्ष मानव संसाधनको पहिचान तथा परिचालन	प्रथम पटक सूचित भएको २.३० घण्टाभित्र			
५	खोज तथा उद्धार कार्यमा आवश्यक गैरखाद्य सामग्रीहरु सङ्कलन	प्रथम पटक सूचित भएको २.३० घण्टाभित्र		यातायात व्यावसायिक समिति, राष्ट्रिय सेवा दल, स्काउट, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
६	खोज तथा उद्धार कार्यमा आवश्यक गैरखाद्य सामग्रीहरु ढुवानी तथा भण्डारण	प्रथम पटक सूचित भएको ३ घण्टाभित्र			
७	खोज तथा उद्धारस्थलको रेकी तथा कार्य आरम्भ	प्रथम पटक सूचित भएको ४ घण्टाभित्र			
८	खोज तथा उद्धार कार्यमा आवश्यक समन्वय तथा सहकार्य	प्रथम पटक सूचित भएदेखि निरन्तर			

चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	खोज तथा उद्धार कार्यसम्बन्धी प्रतिवेदन तयारी	खोज तथा उद्धार कार्य समापन भएको तेस्रो दिन	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरू, मुगु एफएम, रारा एफएम सूर्योदय एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार, राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक विपद् मानव नियन्त्रण बाहिर भएमा गर्न समस्या हुने ।
२	खोज तथा उद्धार कार्यसम्बन्धी समीक्षा	खोज तथा उद्धार कार्य समापन भएको चौथो दिन			
३	घटना प्रकृति मुचुल्का	खोज तथा उद्धार कार्य समापन भएको दिन			
४	सिफारिस तथा समन्वय	आवश्यकता अनुसार			

५.२. खाद्य सुरक्षा (Food Security)

समष्टिगत उद्देश्य

प्रभावित क्षेत्रका व्यक्तिहरूका लागि समयमा नै खाद्यान्नको उपलब्धता तथा खाद्यान्नमा पहुँच सुनिश्चित गराई जीवन बचाउने एवम् जीवनलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- जीवन रक्षासम्बन्धी रणनीति (Survival strategies) अनुसार दैनिक जीवनका आधारभूत आवश्यकता र पर्याप्त खाद्य सामग्री उपलब्ध गराउने । जुन रणनीति तथा अवस्थामा मानव मर्यादा, पारिवारिक अस्तित्व, जीविकोपार्जनको सुरक्षा तथा वातावरणमा दीर्घकालीन नकारात्मक असर पर्न सक्छ ।
- पारिवारिक स्रोतहरूलाई पुनर्लाभ (Recovery) तथा दीर्घकालीन विकासमा लगानीका लागि सक्षम पार्न परिवारहरूलाई तत्काल पुनर्लाभ (Early Recovery) अवसर प्रदान गर्ने ।

मानवीय सहयोगको मापदण्ड

- खाद्य क्षेत्रको समन्वय बैठक बोलाउने ।
- बहुक्षेत्रीय द्रुत लेखाजोखा (IRA) सञ्चालन गर्ने ।
- क्षतिको विस्तृत प्रतिवेदन तयार गर्ने र वितरण गर्ने ।

- सञ्चारका माध्यम तथा माइकिङबाट खाद्य, पोषण तथा स्वास्थ्य शिक्षाको प्रचार-प्रसार गर्ने ।
- प्रभावित व्यक्तिहरूको पहुँच निम्न वस्तुमा हुनेछ :
  १. प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन न्यूनतम २,१०० क्यालोरी प्राप्त हुने गरी आवश्यक खाद्यान्नको रासन (Basic food)
  २. प्रभावित मानिसहरूका लागि हाल विद्यमान तथा उपलब्ध भएका र पहुँचयोग्य खाद्य पदार्थमा परिपूरक (Complementary) को रूपमा एक अथवा दुई खाद्य पदार्थहरु पूरक रासनका रूपमा उपलब्ध गराउने ।
  ३. निश्चित समूहका व्यक्तिहरूका (साना बालबालिका, एचआइभी भएका व्यक्ति, कुपोषित व्यक्तिहरु आदि) आवश्यकतालाई पूरा गर्नका लागि सामान्य रासनका अतिरिक्त परिपूरक रासनको व्यवस्था ।
- मापदण्डबमोजिमको खाद्य प्याकेज (Food package)– सिफारिस
  चामल– प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ४२० ग्राम, दाल– प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ६० ग्राम
  वनस्पति तेल– प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ३० मिलि, नुन– प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ५ ग्राम
- स्थानीय परिस्थितिबमोजिम खाद्यान्न प्याकेज निर्धारित गरिनेछ । तैपनि सरूमा घरायसी स्तरमा गरिने वितरण र अन्तिम लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा, व्यक्तिका आधारमा वितरण गरिनेछ ।

खाद्य सुरक्षा योजना

क्र.सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
सामाजिक सम्पत्तिहरु (Social Capital)					
१	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको सूचना सङ्कलन	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै	जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा गाउँपालिका	कृषि विकास कार्यालय मुगु, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारक कम्पनी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, मुगु एफएम, रारा एफएम, खेस्ममालिका एफएम, सूर्योदय एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक विपद् मानव नियन्त्रणबाहिर भएमा गर्न समस्या हुने
२	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको नक्साङ्कन	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
३	विपद्को प्रकृति र विपद् समानाका लागी प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
४	मौसमी पात्रो निर्माण गरी सङ्कटासन्न समुदायमा पुऱ्याउने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
५	विपद्को प्रकृति तथा पुर्नर्लभका वैकल्पिक क्षेत्रको पहिचान	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
६	विपद् जोखिम आदानप्रदान संयन्त्र निर्माण एवम् पहुँच निर्माण (पशु तथा बाली बिमा)	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
७	खाद्यको उपलब्धता मापन गरी अवस्थाअनुसार व्यवस्था हुने योजना बनाउने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
८	उपलब्ध खाद्यमा पहुँचका लागि Extended delivery points तोक्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
९	उपलब्ध खाद्यको न्यायोचित वितरण प्रणाली निर्धारण गर्ने पहुँचका लागि	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			

१०	विद्यमान बजारको भण्डारण तथा मागअनुसार आपूर्ति क्षमताको यकिन गरी निजी तथा सार्वजनिक क्षेत्र साझेदारी अवधारणाको पहल गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै		कृषि विकास कार्यालय मुगु, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारक कम्पनी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, मुगु एफएम, रारा एफएम, खेस्म मालिका एफएम, सौर्योदय एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
११	सम्भावित विपद्उन्मुख क्षेत्रमा रहेका साहु-माहजनको पहिचान गरी कबुलियत भण्डारण (Commitment storage) पूर्वतयारी गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१२	खाद्य स्रोतको क्रयशक्ति निर्माण गर्न स्थानीय तहले प्रदान गर्ने समाजिक सुरक्षा भत्ता निकासी प्रबन्धका लागि निरन्तर समन्वय गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१३	उत्थानशील क्षमता भएका र नभएका विपन्न समुदायको पहिचान गरी ससर्त एवम् निसर्त खाद्य अनुदानको व्यवस्था मिलाउने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१४	कामका लागि दाम - Cash for work जस्ता कार्यक्रम सञ्चालनका लागि समन्वय एवम् सहकार्यको पहल गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१५	विपद्को बेला हुने जम्माखोरी, व्यापारी अस्वस्थ गठबन्धन एवम् कालाबजारी तोड्न निरन्तर मूल्याङ्कन पद्धति सुचारू गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१६	विपद् संवेदनशील कृषि बाली प्रणाली एवम् प्रविधिको प्रवर्द्धन योजना (जस्तै खडेरीमैत्री बालीबिरूवा तथा पानीको बहुपउयोग)	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			
१७	जलधार क्षेत्रमा भएका जग्गा मापन गरी भूक्षय नियन्त्रण कार्य गर्ने	खडेरी तथा मनसुन आरम्भसँगै			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	विपद् प्रकोपसम्बन्धी सूचनाहरु तत्काल सङ्कलन	प्रथम पटक सूचित भएको १ घण्टाभित्र	जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा गाउँपालिका	कृषि विकास कार्यालय मुगु, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, मुगु एफएम, रारा एफएम, खेस्म मालिका एफएम, सूर्योदय एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक बिपद मानव नियन्त्रण बाहिर भएमा गर्न समस्या हुने ।
२	सूचनाका आधारमा खाद्य आवश्यकताको पहिचान	प्रथम पटक सूचित भएको १.५ घण्टाभित्र			
३	जानकारी सरोकारवाला निकायमा सम्प्रेषण	प्रथम पटक सूचित भएको २ घण्टाभित्र			
४	खाद्य सामग्रीको प्रबन्ध	प्रथम पटक सूचित भएको २.३० घण्टाभित्र			
५	खाद्य सामग्रीको भण्डार तथा वितरण प्रणाली सुनिश्चित गर्ने	प्रथम पटक सूचित भएको २.३० घण्टाभित्र			
६	पुनर्लाभको समयसम्म खाद्य उपलब्धताको स्थिति निर्माण समन्वय तथा सहकार्य	प्रथम पटक सूचित भएको २.३० घण्टाभित्र			
७	बजार संयन्त्र सबलीकरण	प्रथम पटक सूचित भएको ३ घण्टाभित्र			
८	बिउमल अनुदान	प्रथम पटक सूचित भएको ४ घण्टाभित्र			
९	समूहगत प्रतिकार्य पद्धति निर्माण तथा परिचालन	प्रथम पटक सूचित भएदेखि निरन्तर			

<table>
<tr><th colspan="6">चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)</th></tr>
<tr><td>१</td><td>गरा सुधार एवम् खेती प्रणाली पुनरूउत्थान</td><td>खेती सिजनपूर्व</td><td rowspan="8">जिल्ला प्रशासन कार्यालय तथा गाउँ-पालिका</td><td rowspan="8">कृषि विकास कार्यालय मुगु, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, नगरपालिका तथा गाउँपालिका, नेपाल टेलिकम, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, मुगु एफएम, रारा एफएम, सूर्योदय एफएम, खेस्म मालिका एफएम, जिल्ला स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, पत्रकार राजनीतिक दल, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु</td><td rowspan="8">मौसम प्रतिकूल तथा प्राकृतिक विपद् मानव नियन्त्रण बाहिर भएमा गर्न समस्या हुने ।</td></tr>
<tr><td>२</td><td>माटो परीक्षण तथा बाली सिफारिस</td><td>खेती सिजनपूर्व</td></tr>
<tr><td>३</td><td>थोपा सिँचाइ एवम् पानी भकारी निर्माण</td><td>खेती सिजनपूर्व</td></tr>
<tr><td>४</td><td>पानीको बहुउपयोगसम्बन्धी सचेतना</td><td>खेती सिजनपूर्व</td></tr>
<tr><td>५</td><td>खडेरीमैत्री बाली विभेदीकरण</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>६</td><td>उपयुक्त प्रविधि निर्माण तथा प्रसार</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>७</td><td>सहकारी स्तरमा ऋयकतगरुभ जष्चष्लन प्रणाली निर्माण</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>८</td><td>बिउ बैङ्क तथा सामुदायिक भण्डारण केन्द्र निर्माण</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
</table>

५.३. आपत्कालीन आश्रयस्थल (Shelter)

समष्टिगत उद्देश्य

- विपद् तथा विपद्पश्चात्को समयमा सबै प्रभावितहरूलाई सुरक्षित आश्रयस्थलको व्यवस्था गर्ने । विशेष गरी महिला, बालबालिका तथा जोखिममा रहेका वर्गका व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिने गरिन्छ ।

विशिष्ट उद्देश्य

- विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि सुरक्षित आवास र अन्य बन्दोबस्तीको व्यवस्था गर्ने ।
- विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको खाद्य, स्वास्थ्य तथा सरसफाइको सुनिश्चित गराउने ।

क्र.सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)					
१	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको सूचना सङ्कलन	विपद्पूर्व	गाउँपालिका तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, नागरिक, जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरू, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरू, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदायस्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, गैर जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको नक्साङ्कन	विपद्पूर्व			
३	विपद् जोखिम प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्ने	विपद्पूर्व			
४	आपत्कालीन आश्रयस्थल निर्माणका लागि आबश्यक सामग्रीहरूको जोहो गर्ने ।	विपद्पूर्व			
५	सुरक्षित स्थानहरूको पहिचान	विपद्पूर्व			
६	खाद्यको उपलब्धता मापन गरी अवस्थाअनुसार व्यवस्था हुने योजना बनाउने	विपद्पूर्व			
७	उपलब्ध सामग्रीहरूको न्यायोचित वितरण प्रणाली निर्धारण गर्ने	विपद्पूर्व			
८	विपद्को बेला हुने जम्मा खोरी, व्यापारी अस्वस्थ गठबन्धन एवम् कालाबजारी तोड्न निरन्तर मूल्याङ्कन पद्धति सुचारू गर्ने र कारबाहीको सिफारिस	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	विपद्सम्बन्धी सूचनाहरु तत्काल सङ्कलन	यथाशीघ्र	गाउँपालिका तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, नागरिक, जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदायस्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	सुरक्षित स्थानको व्यवस्थापन	यथाशीघ्र			
३	जानकारी सरोकारवाला निकायहरुमा सम्प्रेषण	यथाशीघ्र			
४	आवश्यक सम्पूर्ण सामग्रीको प्रबन्ध	यथाशीघ्र			
चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	क्षतिको विस्तृत विवरण सङ्कलन	निरन्तर	गाउँपालिका तथा नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, नागरिक, जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदायस्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	DDMC का बैठक	आवश्यकता अनुसार			
३	राहत वितरण	निरन्तर			
४	मर्मत तथा सम्भार कार्य गर्ने	निरन्तर			
५	निर्माण तथा प्रवलीकरण	आवश्यकता अनुसार			
६	प्राविधिक सेवा र टेवा	निरन्तर			
७	डकर्मी, सिकर्मीलगायत आवश्यक सीपमूलक तालिमको व्यबस्था	आवश्यकता अनुसार			
८	समन्वय र सहकार्य	निरन्तर			

५.४. बन्दोबस्ती (Logistic)

समष्टिगत उद्देश्य

- विपद् तथा विपद्पश्चात्को समयमा सबै प्रभावितहरूलाई सुरक्षित आश्रयस्थलमा आवश्यक बन्दोबस्तीको व्यवस्था गर्ने । विशेष गरी महिला, बालबालिका तथा जोखिममा रहेका वर्गका व्यक्तिहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिने गरिन्छ ।

विशिष्ट उद्देश्य

- विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि सुरक्षित आवास र अन्य बन्दोबस्तीको व्यवस्था गर्ने ।
- विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको खाद्य, स्वास्थ्य तथा सरसफाइको सुनिश्चित गराउने ।

क्र.सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)					
१	विपद् जोखिम अवस्थामा रहेका समूह तथा वर्गहरूको पहिचान	विपद्पूर्व	गाउँपालिका	जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग वाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यवसायी सङ्घ, नागरिक समाज जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुः	
२	गैरखाद्य सामग्रीसम्बन्धी सूचना सङ्कलन	विपद्पूर्व			
३	गैरखाद्य सामग्री खरिद सङ्कलन तथा भण्डारण व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
४	गैरखाद्य समग्रीहरूको सम्बन्धित स्थानमा ढुवानी	विपद्पूर्व			
५	वितरण प्रणालीसम्बन्धी संयन्त्र तयार गर्ने	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्‌को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	वास्तविक प्रभावित व्यक्ति वा परिवारको पहिचान	यथाशीघ्र	गाउँपालिका	जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग बाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यबसायी सङ्घ, नागरिक समाज जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्काल सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुः	
२	गैरखाद्य सामग्रीहरूको रूजु	यथाशीघ्र			
३	राहत तथा बन्दोबस्ती वितरण संयन्त्रको बैठक	यथाशीघ्र			
४	गैरखाद्य सामग्रीहरूको वितरण	यथाशीघ्र			
५	समन्वय र सहकार्य	निरन्तर			
चरण ३ : विपद्‌पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	क्षतिको विस्तृत विवरण सङ्कलन	निरन्तर	गाउँपालिका	जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग वाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यवसायी सङ्घ, नागरिक समाज जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खोज तथा उद्धार कार्यदलहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुः	
२	DDMC का बैठक	आवश्यकता अनुसार			
३	राहत वितरण	निरन्तर			
४	मर्मत तथा सम्भार कार्य गर्ने	निरन्तर			
५	समन्वय र सहकार्य	निरन्तर			

५.५. खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य (WASH)

समष्टिगत उद्देश्य

शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था तथा सरसफाइसँग सम्बन्धित रोगहरु फैलन नदिन तिनको रोकथाम गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

विस्थापित समुदायका लागि खास गरी शिविरमा बस्ने मानिसहरूको सुरक्षित खानेपानी, स्वास्थ्य शिक्षा तथा अस्थायी रूपमा सरसफाइ एवम् स्नानगृह पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

खानेपानी तथा सरसफाइका क्षेत्रमा मानवीय सहयोगका न्यूनतम मापदण्ड :

- WASH Cluster को बैठक बसी आपत्कालीन योजना सम्बन्धमा DDMC लाई जानकारी गराई अनुमोदन गर्ने ।
- विभिन्न संस्थासँग भएको खानेपानी तथा सरसफाइ सामग्रीको मौज्दात विवरण सङ्कलन गर्ने ।
- अति आवश्यक खानेपानी तथा स्वास्थ्य सरसफाइसम्बन्धी सामग्रीहरूको जगेर्ना गरी भण्डारण र व्यवस्थापन गर्ने । (HDPE pipe, water tanks, Pan, Bucket, Mug, PVC Pipes, Hygiene kit, Cement, CGI sheet etc)
- जिल्लामा विपद्पछि पहिलो हप्तासम्म पाइपद्वारा अथवा जिल्ला सदरमुकामको खानेपानी योजनासँग सम्बन्ध कायम गरी खाने पानी भण्डारण गरिने ट्याङ्कीद्वारा प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति न्यूनतम पाँच लिटर पानी उपलब्ध गराउने । पहिलो चार हप्ताभित्र प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन उपलब्ध गराइने पानीको परिमाणलाई १५ लिटर पुर्‍याउने ।
- शिविरमा बस्ने व्याक्तिहरु तथा आधारभूत आवश्यकताहरु गुमाएका परिवारहरूका लागि पानी सङ्कलन गर्नका लागि बाल्टिन र पानी शुद्ध गर्नका लागि ३० दिनसम्म खानेपानी शुद्ध गर्ने ट्याब्लेट (tablets) अथवा वाटर गार्ड (water guard) उपलब्ध गराउने ।
- शिविरमा रहेका व्यक्तिहरूका लागि उपयुक्त सरसफाइ एवम् महिलाहरूका लागि नुहाउने सुविधाका निम्ति अस्थायी चर्पी र स्नानगृह (हरेक २० व्यक्तिका लागि एक चर्पी र पहिलो हप्ताभित्र हरेक १० व्यक्तिका लागि एक चर्पीका दरले सोलाई बढाउने गरी) को निर्माण गर्ने ।
- शिविरमा रहेका व्यक्तिहरूलाई आवश्यक कार्यालयहरूसँग (जिल्ला स्वास्थ्य तथा खानेपानी कार्यालयका कर्मचारी, गैरसरकारी संस्था, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम्सेवक एवम् रेडक्रस) समन्वय गरी स्वास्थ्यसम्बन्धी सामग्री (Kits) वितरण गर्ने र स्वास्थ्य प्रवर्द्धनसम्बन्धी गतिविधिहरु (पानी शुद्ध पार्ने उचित तरिका र साबुनद्वारा हात धुने) सञ्चालन गर्ने ।
- प्रभावकारिता र एकरूपताका लागि जिल्ला आकस्मिक योजनालाई राष्ट्रिय आकस्मिक योजनाका आधारमा तयार पार्ने ।
- मानिसहरूलाई आधारभूत स्वास्थ्यसम्बन्धी सामग्री, खानेपानी तथा सरसफाइ सम्बन्धित उचित रूपमा जानकारी गराउने ।
- न्यूनतम स्वास्थ्य तथा सरसफाइसँग सम्बन्धित सुविधा उपलब्ध गराइएका छन् र विस्थापित व्यक्तिहरु बस्ने शिविरहरूको सरसफाइ (Cleanliness) सुनिश्चित र सशक्तीकरण गर्ने ।

खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य योजना

क्र. सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ **(Lead agency)**	सहयोगी **(Co-Lead agency)**	जोखिमको पूर्व आकलन
		चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)			
१	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी सूचना सङ्कलन	विपद्पूर्व	गाउँपालिका	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग वाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यवसायी सङ्घ, नागरिक समाज, जिल्ला स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरु, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	प्राविधिक सेवा टेवासम्बन्धी योजना	विपद्पूर्व			
३	स्रोतको पहिचान	विपद्पूर्व			
४	खानेपानी तथा स्वच्छतासम्बन्धी तालिम	विपद्पूर्व			
५	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
६	अस्थायी शौचालय तथा स्नानगृह निर्माण योजना	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	खानेपानी तथा स्वच्छतासम्बन्धी वास्तविक सूचना सङ्कलन	यथाशीघ्र	खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग वाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यवसायी सङ्घ, नागरिक समाज, जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरू, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरूः	
२	प्राविधिक सेवा टेवा	यथाशीघ्र			
३	स्रोतको पहिचान तथा परिचालन	यथाशीघ्र			
४	खानेपानी तथा स्वच्छतासम्बन्धी सामग्री वितरण तथा तालिम सञ्चालन	यथाशीघ्र			
५	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	यथाशीघ्र			
६	अस्थायी शौचालय तथा स्नानगृह निर्माण योजना	यथाशीघ्र			
चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	क्षतिग्रस्त खानेपानी मर्मत तथा सम्भार	निरन्तर	खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, उद्योग वाणिज्य सङ्घ मुगु, खच्चर व्यवसायी सङ्घ, नागरिक समाज, जिल्ला स्वस्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, राजनीतिक दलहरू, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, यातायात व्यावसायिक समिति, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	प्राविधिक सेवा टेवा	निरन्तर			
३	स्रोतको समायोजन तथा परिचालन	आवश्यकता अनुसार			
४	खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी सामग्री वितरण तथा तालिम सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
५	खानेपानी मुहान संरक्षण गर्ने	निरन्तर			
६	मानव संसाधन परिचालन	निरन्तर			
७	स्थायी शौचालय तथा स्नानगृह निर्माण	निरन्तर			
८	समन्वय तथा सहकार्य	निरन्तर			

५.६. स्वास्थ्य (Health)

समष्टिगत उद्देश्य

आपत्कालीन अवस्थामा पनि मानव जीवन सुरक्षा तथा संरक्षणमा उच्च जोखिममा रहेका समूहहरूको स्वास्थ्य एवम् पोषणसम्बन्धी आवश्यकताहरु पूरा भएको सुनिश्चित गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य (स्वास्थ्य)

- झाडापखाला, हैजा, औलो तथा अन्य पानीजन्य एवम् कीटजन्य रोगहरूको पर्याप्त रोकथाम तथा उपचारको सुनिश्चितता लागि स्वास्थ्य सेवा कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।
- अन्य द्रुत लेखाजोखा (Rapid Assessment) गर्ने संस्थासँग समन्वय गरी एकीकृत स्वास्थ्य तथा पोषण (अवस्था तथा सेवाहरु)को द्रुत सर्वेक्षण क्षमतालाई सुदृढ पार्ने ।
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूमा निरन्तर पहुँच सुनिश्चित गर्ने र स्वास्थ्य शिविरको सञ्चालन गर्ने र अर्को निकायमा पठाउने संयन्त्र (Referral mechanism) को विकास गर्ने जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग पुऱ्याउने ।
- आपत्कालीन आपूर्ति र मानव स्रोतलगायतका विषयमा क्षमता अभिवृद्धिका लागि जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।

मानवीय सहयोगसम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड

- प्रकोपको रोकथाम, नियन्त्रणका लागि स्वास्थ्य क्षेत्रको (Health and Nutriationcluster) बैठक गर्ने ।
- जिल्लाको प्रकोप प्रभावित क्षेत्रमा (Rapid Response Team - RRT) को परिचालन गर्ने ।
- सम्बन्धित क्षेत्रमा स्वास्थ्य कार्यकर्ता खटाई आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने ।
- प्रारम्भिक लेखाजोखा सञ्चालन गरिएकै समयमा स्वास्थ्यसम्बन्धी निगरानी (Health surveillance) सुरू गरिनेछ ।
- सामान्य रोग तथा घाइतेको उपचार प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको प्रणालीका माध्यमबाट तथा गम्भीर घाइतेहरूलाई अन्य केन्द्रहरु (Referral centres) मा पठाई आपत्कालीन स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सिफारिस गरिने केन्द्रहरु (Referral centres) मा पुग्नका निमित्त बिरामीहरूका लागि उपयुक्त यातायातको प्रबन्ध गरिनेछ ।

स्वास्थ्य योजना

<table>
<tr><th>क्र. सं.</th><th>कार्य</th><th>समयावधि</th><th>अगुवाइ (Lead agency)</th><th>सहयोगी (Co-Lead agency)</th><th>जोखिमको पूर्व आकलन</th></tr>
<tr><td colspan="6">चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)</td></tr>
<tr><td>१</td><td>घाइते तथा बिरामीहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन योजना</td><td>विपद्पूर्व</td><td rowspan="8">जिल्ला तथा पालिकामा अवस्थित स्वस्थ्य सेवा कार्यालय</td><td rowspan="8">जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदायस्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, औषधी व्यावसायिक सङ्घ, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु</td><td rowspan="8"></td></tr>
<tr><td>२</td><td>प्राविधिक सेवा टेवासम्बन्धी योजना</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>३</td><td>आवश्यक औषधी, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूको पहिचान</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>४</td><td>स्वास्थ्यसम्बन्धी तालिम, मनोसामाजिक परामर्श सेवा तथा जनचेतना</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>५</td><td>खोप, कोरोना पिसिआर तथा एन्टिजेन टेस्ट, पिपिई आइसोलेसन, क्वारेन्टिन आदि व्यवस्थापन योजना गर्ने ।</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>६</td><td>मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>७</td><td>प्रेषण संयन्त्र (Referal Mechanism)</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
<tr><td>८</td><td>एम्बुलेन्स तथा शव वाहन व्यवस्थापन</td><td>विपद्पूर्व</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th colspan="6">चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)</th></tr>
<tr><td>१</td><td>वास्तविक घाइते तथा बिरामीहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने</td><td>यथाशीघ्र</td><td rowspan="8">जल्ला तथा पालिकामा अवस्थित स्वास्थ्य सेवा कार्यालय</td><td rowspan="8">जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदाय स्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, औषधी व्यावसायिक सङ्घ जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू</td><td rowspan="8"></td></tr>
<tr><td>२</td><td>प्राविधिक सेवा टेवा</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><td>३</td><td>आवश्यक औषधी, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूको व्यवस्थापन तथा प्रयोग</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><td>४</td><td>स्वास्थ्यसम्बन्धी तालिम, मनोसामाजिक परामर्श सेवा तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><td>५</td><td>खोप, कोरोना पिसिआर तथा एन्टिजेन टेस्ट, पिपिई, आइसोलेसन, क्वारेन्टिन आदि व्यवस्थापन तथा प्रयोग</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><td>६</td><td>मानव संसाधन परिचालन</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><td>७</td><td>प्रेषण संयन्त्र (Referal Mechanism)</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>८</td><td>एम्बुलेन्स तथा शवबाहान व्यवस्थापन तथा परिचालन</td><td>यथाशीघ्र</td></tr>
<tr><th colspan="6">चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)</th></tr>
<tr><td>१</td><td>घाइते तथा बिरामीहरूको उपचार गरी डिस्चार्ज गर्ने</td><td>आवश्यकता अनुसार</td><td rowspan="8">जिल्ला तथा पालिकामा अवस्थित स्वस्थ्य सेवा कार्यालय</td><td rowspan="8">जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, जिल्ला, स्थानीय एवम् सामुदायस्तर आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र, औषधी व्यावसायिक सङ्घ, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू</td><td rowspan="8"></td></tr>
<tr><td>२</td><td>प्राविधिक सेवा टेवा</td><td>निरन्तर</td></tr>
<tr><td>३</td><td>आवश्यक औषधी, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरू प्रयोग तथा हस्तान्तरण</td><td>निरन्तर</td></tr>
<tr><td>४</td><td>स्वास्थ्य सम्बन्धि तालिम, मनोसामाजिक परामर्श सेवा तथा जनचेतनामा निरन्तरता</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>५</td><td>खोप, कोरोना पिसिआर तथा एन्टिजेन टेष्ट, पिपिई, आइसोलेसन, क्वारेन्टिन आदिको व्यवस्थापन तथा संरक्षण</td><td>निरन्तर</td></tr>
<tr><td>६</td><td>मानव संसाधन परिचालन</td><td>निरन्तर</td></tr>
<tr><td>७</td><td>प्रेषण संयन्त्र (Referral Mechanism) सेवा</td><td>आवश्यकता अनुसार</td></tr>
<tr><td>८</td><td>एम्बुलेन्स तथा शवबाहान व्यवस्थापन तथा सञ्चालन</td><td>निरन्तर</td></tr>
</table>

९	स्वास्थ्य संस्थाहरु मर्मत पुनर्निर्माण तथा प्रवलिकरण	आवश्यकता अनुसार			
१०	समन्वय तथा सहकार्य	निरन्तर			

५.७. पोषण (Nutriation)

समष्टिगत उद्देश्य

विपद्को अवस्थामा समेत खोप तथा पोषणको कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता प्रदान गर्न भूमिका खेल्ने र पोषणसम्बन्धी आवश्यकताहरु पूरा भएको सुनिश्चित गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- विस्थापित व्यक्तिहरूका लागि पूरक खाना खुवाउने कार्यक्रम (Supplementary Feeding Programme - SFP) मा पहुँचको सुनिश्चितता गरी गर्भवती तथा सुत्केरी महिला एवम् पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाहरूमा गम्भीर कुपोषणलाई रोकथाम गर्न स्वास्थ्य सेवा कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।
- गम्भीर कुपोषण (Severe Acute Malnutrition - SAM) को उपचार तथा सेवामा निरन्तर पहुँचको सुनिश्चितता गर्न जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने
- निरन्तर स्तनपान सुनिश्चित गर्न र अवाञ्छित स्तनपानका विकल्पहरूको वितरणमा रोक लगाउन जिल्ला जनस्वास्थ्य अधिकृत/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई मद्दत गर्ने ।
- भिटामिन ए वितरण/जुका मार्ने औषधी तथा प्रभावित केटाकेटीहरूका लागि खोपसम्बन्धी गतिविधिहरु सुनिश्चित गर्नका स्वास्थ्य सेवा कार्यालय/जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयलाई सहयोग गर्ने ।

पोषण योजना

क्र. सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)					
१	कुपोषित महिला तथा बालबालिकाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन योजना	विपद्पूर्व	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र कृषि विकास कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु स्थानीय महिला स्वास्थ्य स्वयंम सेविका तथा आमा समूह, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, औषधी व्यावसायिक सङ्घ, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरुः	
२	प्राविधिक सेवा टेवासम्बन्धी योजना	विपद्पूर्व			
३	आबश्यक औषधी, लिटोपिठो, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूको पहिचान	विपद्पूर्व			
४	पोषणसम्बन्धी तालिम, मनोसामाजिक परामर्स सेवा तथा जनचेतना	विपद्पूर्व			
५	खोप तथा पौष्टिक आहारको व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
७	प्रेषण संयन्त्र (Referral Mechanism)	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	वास्तविक कुपोषित महिला तथा बालबालिकाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने	यथाशीघ्र	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र कृषि विकास कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु स्थानीय महिला स्वास्थ्य स्वयंम सेविका तथा आमा समूह, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, औषधी व्यावसायिक सङ्घ, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	प्राविधिक सेवा टेवा	यथाशीघ्र			
३	आवश्यक औषधी, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूको वितरण	यथाशीघ्र			
४	पोषणसम्बन्धी तालिम, मनोसामाजिक परामर्श सेवा तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	यथाशीघ्र			
५	खोप तथा पौष्टिक आहार व्यवस्थापन तथा वितरण	यथाशीघ्र			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	निरन्तर			
७	प्रेषण संयन्त्र (Referral Mechanism)	आवश्यकता अनुसार			
चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	आवश्यक औषधी, उपकरण तथा अन्य स्वास्थ्य सामग्रीहरूको भण्डारण तथा वितरण	निरन्तर	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र कृषि विकास कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा नागरिक समाज, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु स्थानीय महिला स्वास्थ्य स्वयंम सेविका तथा आमा समूह, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, औषधी व्यावसायिक सङ्घ, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	प्राविधिक सेवा टेवा	आवश्यकता अनुसार			
३	पोषणसम्बन्धी तालिम, मनोसामाजिक परामर्श सेवा तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालनमा निरन्तरता	आवश्यकता अनुसार			
४	खोप तथा पौष्टिक आहार व्यवस्थापन तथा वितरणमा निरन्तरता	निरन्तर			
५	मानव संसाधन परिचालनमा निरन्तरता तथा अनुगमन	निरन्तर			
६	प्रेषण संयन्त्र (Referal Mechanism)	आवश्यकता अनुसार			
७	तथ्याङ्क सङ्कलन तथा योजना निर्माण	निरन्तर			
८	समन्वय तथा सहकार्य	निरन्तर			

५.८. शिक्षा (Eduction)

समष्टिगत उद्देश्य

- विद्यालय जाने उमेरका तथा प्रभावित सम्पूर्ण बालबालिकाहरूको गुणस्तरीय शिक्षामा निरन्तरता तथा तत्काल पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।
- सुरक्षित सिकाइ वातावरण उपलब्ध गराई विपद्बाट परेको मनोवैज्ञानिक असर न्यूनीकरण तथा सामना गर्ने कार्यमा बालबालिकाहरु र शिक्षकहरूलाई मद्दत गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- प्राकृतिक विपद्बाट प्रभावित बालबालिका तथा शिक्षकहरूलाई गुणस्तरीय शिक्षाको निरन्तरता र सुनिश्चितताका लागि सुरक्षित रूपमा सिकाइ वातावरण निर्माणका लागि सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- प्रभावकारी आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा सहयोगलाई सहजीकरण गर्नका निमित्त क्षेत्रगत समूहका सदस्यहरु (Cluster members) का बीचमा प्रभावकारी समन्वय, अनुगमन तथा सूचनाको आदान–प्रदान सुनिश्चित गर्ने ।
- द्रुत तथा चालू (Rapid and on-going) शिक्षाका लागि लेखाजोखा सञ्चालन गरिन्छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने र आपत्कालीन परिस्थितिमा रहेका बालबालिकाहरूको शिक्षाका निमित्त युनिसेफका प्रमुख प्रतिबद्धताहरु (UNICEF's Core Commitments to Children in Emergencies for Education) का न्यूनतम मापदण्डबाट निर्देशित भएर उपयुक्त सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- आपत्कालीन परिस्थितिमा सहयोग उपलब्ध गराउनका लागि रणनीतिक साझेदारी तथा अन्य साझेदार/क्षेत्रहरु (Clusters) सँग सम्बन्धको स्थापना तथा सुदृढ पार्ने ।

शिक्षामा मानवीय सहयोगसम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड :

- विपद् परेको पहिलो हप्ता भित्र शिक्षासम्बन्धी सेवा सुविधा र शिक्षा क्षेत्रमा संलग्न व्यक्तिहरूका बारेमा द्रुत लेखाजोखा (Rapid Assessment) सञ्चालन गर्ने ।
- शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय र स्थानीय क्षेत्रगत सदस्यहरु (Cluster Members) सँगको समन्वयमा तथा प्रभावित समुदायहरूसँगको परामर्शमा प्रभावित/आन्तरिक रूपमा विस्थापित बालबालिकाहरूको शिक्षण प्रक्रियालाई जारी राख्नका निमित्त अस्थायी रूपमा सिक्ने ठाउँ पत्ता लगाउने ।
- सम्भव भएसम्म यथाशीघ्र चाँडो अर्थात् सिद्धान्तः पहिलो दुई हप्ताभित्र, न्यूनतम मापदण्डबमोजिम ६ देखि ८ हप्ताभित्र न्यूनतम पूर्वाधारसहित विद्यालय जाने बालबालिकाहरूका निमित्त अस्थायी शिक्षण केन्द्र स्थापित गर्ने ।
- विद्यालयहरु पुनः खुला गराएर र शिक्षण सिकाइका सामग्री उपलब्ध गराएर र अर्धसंरचनागत (Semi-structured) मनोरञ्जनका सामग्रीको व्यवस्था मिलाएर अध्ययन कार्यलाई जारी राख्ने र शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूको पुनः एकीकरण प्रारम्भ गर्ने ।
- विद्यालयबाहिर रहेका बालबालिकाहरु अस्थायी रूपमा खडा गरिएका सिक्ने ठाउँमा भर्ना गरिएका छन् अथवा तिनको शिक्षाका लागि वैकल्पिक व्यवस्था गरिएको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- पीडित बालबालिकाहरूलाई नियमित शिक्षण प्रणालीमा क्रमशः अभ्यस्थ पार्दै लैजाने ।
- प्रभावित बालबालिकाहरूलाई वितरण गरिने शैक्षिक सहयोग सामग्रीहरूमा न्यूनतम निम्न सामग्रीहरु समावेश गरीनेछन् :

क. स्कुल झोला — थान १
ख. स्कुल पोसाक — एक सेट
ग. कापी (रू.२० प्रतिगोटा) — एक दर्जन
घ. ज्योमेट्री बक्स — थान १
ङ. पेन्सिल (इरेजर र कटरसहित) — बट्टा १

शिक्षा योजना

क्र. सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ **(Lead agency)**	सहयोगी **(Co-Lead agency)**	जोखिमको पूर्व आकलन
			चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)		
१	सम्बन्धित विद्यालयमा अध्ययनरत बालवालिकाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन योजना	विपद्पूर्व	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ, बालक्लब, शिक्षक युनियन, शिक्षा कलस्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	विद्यालयस्तरीय विपद् जोखिम नक्साङ्कन तयार गर्ने	विपद्पूर्व			
३	प्राथमिक उपचार, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद्सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	विपद्पूर्व			
४	विद्यालयको भौतिक संरचना मर्मत तथा निर्माण	विपद्पूर्व			
५	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना	विपद्पूर्व			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
७	खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
८	वैकल्पिक माध्यमबाट विद्यार्थीहरूको पढाइलाई निरन्तरता दिन योजना बनाउने	विपद्पूर्व			
९	टोल शिक्षा, सिकाइ केन्द्र र सिकाइ सहजीकरण कक्षा सञ्चालनका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	विपद्पूर्व			

१०	कोरोना भाइरसबाट आफू बच्ने अरूलाई पनि बचाउने चेतनामूलक सन्देश सम्प्रेषण गर्ने	विपद्पूर्व			
११	कोरोना भाइरससँग बच्न स्यानिटाइजर तथा मास्कहरूको व्यवस्थापन गर्ने र विद्यालय परिवारलाई कोभिडको खोपको योजना बनाउने	विपद्पूर्व			
१२	सञ्चारका माध्यमको पहुँच भएका र नभएका बालबालिकाहरु तथ्याङ्क सङ्कलनमा सहयोग तथा महामारीको अवस्था अध्ययन	विपद्पूर्व			
चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	सम्बन्धित विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने	यथाशीघ्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ, बालक्लब, शिक्षक युनियन, शिक्षा कलस्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	विद्यालयस्तरीय विपद् जोखिम नक्साङ्कन तयार गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
३	प्राथमिक उपचार, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद् सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्याससम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
४	विद्यालयको भौतिक संरचना मर्मत तथा निर्माण कार्य सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
५	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्ने	यथाशीघ्र			
७	खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन तथा वितरण	आवश्यकता अनुसार			
८	वैकल्पिक सिकाइका माध्यमहरूबाट बालबालिकाहरूको पढाइ-सिकाइमा निरन्तरता दिन नेट इन्टरनेट, टेलिभिजन तथा रेडियो अडियोमार्फत कक्षा सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			

९	सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग टोल शिक्षा, सिकाइ केन्द्र र सिकाइ सहजीकरण कक्षा सञ्चालनका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय गर्ने ।	निरन्तर			
१०	बालबालिकाहरु प्रभावित भएको अवस्थामा स्वास्थ्य विषयगत क्षेत्रसँग समन्वय गरी उनीहरूको जीवनरक्षा तथा अन्य यवस्थापनका लागि सहकार्य गर्ने	निरन्तर			
११	स्थानीय तहहरूको समन्वयमा शिक्षक तथा स्वयम्सेवक शिक्षक परिचालन गर्ने र गराउने ।	आवश्यकता अनुसार			
१२	बालबालिकाहरूको पढाइलाई निरन्तरता दिन अभिभावकहरूलाई सचेतना अभिवृद्धि गर्ने खालका रेडियो सन्देश प्रसारण गर्ने र गराउने ।	निरन्तर			
१३	जोखिममा रहेका विद्यालय कोरोना भाइरसबाट बच्न स्वास्थ्य सुरक्षका सामग्रीहरूको उपलब्ध गराउने र विद्यालय परिवारलाई कोभिडको खोप उपलब्ध पहल गर्ने	निरन्तर			
१४	कोरोनाबाट प्रभावित बाल बालिकाहरूलाई आइसोलेसन या स्वास्थ्य केन्द्रका क्रममा आहार, स्याहार र उपचारको व्यवस्था गर्ने	निरन्तर			

चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	सम्बन्धित विद्यालयमा अध्ययनरत बालवालिका तथा शिक्षकहरूको तथ्याङ्कअनुरूप सुरक्षित सिकाइ केन्द्र निर्माण गर्ने	यथाशीघ्र	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक अभिभावक सङ्घ, बालक्लब, शिक्षक युनियन, शिक्षा कलस्टर,	
२	विद्यालयस्तरीय विपद् जोखिम नक्साङ्कन तयार गर्ने	यथाशीघ्र			
३	प्राथमिक उपचार, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद्सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्याससम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार			

४	विद्यालयको भौतिक संरचना मर्मत तथा निर्माण कार्य सञ्चालन गर्ने	आवश्यकता अनुसार		जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
५	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने	यथाशीघ्र			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन तथा परिचालन गर्ने	यथाशीघ्र			
७	खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन तथा वितरण	यथाशीघ्र			
८	बैङ्कल्पिक माध्यमबाट विद्यार्थीहरूको पढाइलाई निरन्तरताका लागि योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने	यथाशीघ्र			
९	सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग टोल शिक्षा, सिकाइ केन्द्र र सिकाइ सहजीकरण कक्षा सञ्चालनका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय गर्ने ।	यथाशीघ्र			
१०	विशेष गरी छात्राहरूलाई विपद् पश्चात् यौनजन्य दुर्व्यवहार र हिंसाहरु हुन सक्ने हुँदा सोअनुरूपको तालिम तथा अभिमुखीकरण गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
११	विद्यालयलगायतका क्वारेन्टिनहरूको निर्मलीकरण गरी सरसफाइ सुरक्षित भएको सुनिश्चित गर्ने	यथाशीघ्र			
१२	विद्यार्थी तथा अभिभावकलाई भाइरस तथा विपद्विरूद्धको प्रचारप्रसार अभियानको निरन्तरता	यथाशीघ्र			
१३	विद्यालय परिवारलाई कोभिडको खोप उपलब्ध गराउने	यथाशीघ्र			
१४	समन्वय तथा सहकार्य	निरन्तर			

५.९. संरक्षण (Protection)

समष्टिगत उद्देश्य

- आपत्कालीन परिस्थितिमा बालबालिका तथा महिलाहरूमा हुने हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार हुन रोक्ने । समस्यामा परेकाहरूलाई उपचार र संरक्षण प्रदान गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- प्राकृतिक विपद् तथा अन्य आपत्कालीन जोखिममा रहेका समूहहरूलाई उपलब्ध गराइने सहयोग कार्यक्रमहरु राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकारसम्बन्धी कानुनले प्रत्याभूत गरेका (Guaranteed) मौलिक अधिकारहरूको संरक्षणलाई सुनिश्चित गर्ने ।
- विपद् तथा जोखिममा रहेका समूहहरूको संरक्षण सुनिश्चित गरी आपत्कालीन सहयोगको न्यायोचित वितरणमा सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- आपत्कालीन परिस्थितिबाट उत्पन्न हिंसा, शोषण तथा दुर्व्यवहारको जोखिमहरूलाई सम्बोधन गरी विपद् बाट प्रभावित मानिसहरूको संरक्षण गर्ने र हिंसा तथा दुर्व्यवहारबाट प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि सेवा तथा उपचारसम्बन्धी प्रावधानहरूमा सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- बालमैत्री तथा मनोसामाजिक परामर्श केन्द्रहरूको स्थापना गरी बालबालिका तथा महिलाहरूका लागि सुरक्षित वातावरणको सुनिश्चित गर्ने ।
- बिछोडिएका तथा अभिभावक गुमाएका बालबालिकाहरु विशेष गरी पाँच वर्षको उमेरभन्दा मुनिका बालबालिका तथा किशोरीहरूको पहिचान, दर्ता तथा स्वास्थ्य जाँचको सहजीकरण गर्ने र खोजी तथा पुनर्मिलनमा संलग्न साझेदारहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- बालबालिका तथा महिला माथि हुने यौन दुर्व्यवहार तथा हिंसाका विरूद्ध अनुगमन, प्रतिवेदन तथा पैरवी (Advocacy) गर्ने प्रणालीको स्थापना गरी बालबालिका तथा महिलाहरूको यौन दुर्व्यवहार तथा शोषणको रोकथाम गर्ने । हिंसामा परेकाहरूलाई उचित संरक्षण र कानुनी उपचारका लागि सहयोग गर्ने ।

संरक्षणमा मानवीय सहायताको न्यूनतम मापदण्ड

- सूचनाको सङ्कलन र परिस्थितिको विश्लेषण गर्न संरक्षण क्षेत्रको समन्वय बैठकको आयोजना गर्ने ।
- अन्य क्षेत्रगत विषयका टोलीहरूसँग मिली बहुक्षेत्रीय प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) सञ्चालन गर्ने ।
- MIRA को प्रतिवेदनका आधारमा प्रतिकार्यको योजना निर्माण गर्ने ।
- आवास र स्वास्थ्य क्षेत्रसँग समन्वय गरी सुरक्षित सुत्केरी गराउने ठाउँ छनोट र निर्माण गर्ने ।
- प्रभावित जनसमुदायको अधिकारको कुनै पनि उल्लङ्घन, दुर्व्यवहार तथा शोषण भेदभावको अनुगमन गर्ने र प्रतिवेदन पेस गर्ने संयन्त्रको स्थापना गर्ने अथवा स्थापित संयन्त्रलाई प्रयोगमा ल्याउने ।
- विभिन्न समुदायका सदस्यहरूबाट विशेषतः अति गरिब तथा पछाडि पारिएका समूहबाट मानवीय सहयोग तथा आधारभूत सेवा-सुविधामा समान पहुँच सहयोग कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने ।
- साझेदारहरूका बीचमा अभिलेख राख्ने तथा दर्ता गर्ने प्रणालीमा एकरूपता सुनिश्चित गर्ने ।
- बालमैत्री ठाउँलगायत बालबालिका तथा महिलाहरूका लागि सुरक्षित वातावरणको सिर्जना गर्ने ।
- शिक्षा तथा संरक्षणसम्बन्धी सहयोग कार्यक्रममा मनोसामाजिक सहयोगलाई एकीकरण गर्ने ।
- हेरचाह गर्ने व्यक्तिहरूबाट बालबालिकाहरु बिछोडिने कार्यको रोकथाममा सहयोग गर्ने ।
- बिछोडिएका तथा अभिभावक गुमाएका बालबालिकाहरु (खास गरी पाँच वर्षको उमेरभन्दा मुनिका

बालबालिका) र किशोरीहरूको पहिचान, दर्ता र स्वास्थ्य जाँचको सहजीकरण गर्ने । खोजी तथा पुनर्मिलनमा संलग्न साझेदारहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने ।

- परिवारबाट बिछोडिएका तथा अभिभावक गुमाएका बालबालिकाहरु र अन्य जोखिममा परेका समूह (जस्तै : परिवार नभएका, वृद्ध, अपाङ्ग तथा दीर्घ रोगबाट पीडित)का मानिसहरूलाई आवास र अन्य आधारभूत सेवाको व्यवस्थाका साथै हेरचाह तथा संरक्षण प्रदान गर्ने ।
- मानवीय सहयोग तथा स्थायी समाधानका बारेमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित मानिसहरूलाई नियमित रूपमा सूचनाको प्रवाह भइरहेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- फिर्ता हुने कार्यक्रम तथा स्थायी समाधानको तर्जुमा गर्ने कार्यमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई संलग्न बनाउन प्रयास गर्ने ।
- शिविर तथा पुनर्वासका क्षेत्रहरूमा पर्याप्त सुरक्षाका लागि पैरवी (Advocacy) गर्ने ।

संरक्षण योजना

क्र. सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ **(Lead agency)**	सहयोगी **(Co-Lead agency)**	जोखिमको पूर्व आकलन
		चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)			
१	आपत्कालीन परिस्थितिमा बालबालिका, महिला तथा जोखिम समूहमा हुने सक्ने हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार रोक्ने योजना	विपद्पूर्व	सामाजिक विकास कार्यालय/ शाखा	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय (न्यायिक समिति), जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, नागरिक समाज जिल्ला प्रहरी कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	प्रकोप जोखिममा रहेका महिला बालबालिकाहरूको सूची तयार गर्ने	विपद्पूर्व			
३	महिला अधिकार, मौलिक अधिकार, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद्सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	विपद्पूर्व			
४	विपद्मा आवश्यक पर्ने भौतिक संरचना **(Safe Space)** निर्माण र व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
५	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना	विपद्पूर्व			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			

७	बालबालिका, महिला तथा जोखिम समूहको विशेष आवश्यकताको सामग्रीहरूको व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
८	सेवाप्रदायक र माहिला बालबालिकाहरूलाई क्षाभनगबचमष्लन तालिम	विपद्पूर्व			
९	सुरक्षा तथा शान्तिका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय	विपद्पूर्व			
१०	विपद्मा हुन सक्ने हिंसा तथा दुर्व्यवहारको घटना दर्तासम्बन्धी सूचना प्रणालीको विकास गर्ने	विपद्पूर्व			
११	प्रेषण प्रणालीको (Referrel Mechanism) विकास	विपद्पूर्व			
चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	आपत्कालीन परिस्थितिमा हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहारमा परेका बालबालिका, महिला तथा जोखिम समूहहरूको अवस्था पहिचान	यथाशीघ्र	सामाजिक विकास कार्यालय/ शाखा	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय (न्यायिक समिति), जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज जिल्ला प्रहरी कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	हिंसा प्रभावित महिला बालबालिका तथा जोखिम समूहहरूको सूची तयार गर्ने	यथाशीघ्र			
३	महिला अधिकार, मौलिक अधिकार, नेतृत्व विकास, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद्मा महिला तथा बालबालिकामा हुन सक्ने हिंसाबारे तालिम तथा छलफल	यथाशीघ्र			
४	जोखिममा रहेका समूहका लागि सुरक्षित स्थान (Safe Space) निर्माण, व्यवस्थापन र सञ्चालन	यथाशीघ्र			
५	विपद् र सम्भावित हिंसासम्बन्धी जनचेतना र छलफल कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	यथाशीघ्र			
६	महिला, बालबालिका तथा जोखिममा रहेका समूहहरूको विशेष आवश्यकताको सामग्रीहरूको परिपूर्ति	यथाशीघ्र			

७	विपद्मा हराएका तथा बिछोडिएका परिवारहरूको पुनर्मिलन गराउने	यथाशीघ्र			
८	सेवाप्रदायक र माहिला बालबालिकाहरूलाई क्बाभनगबचमष्लन तालिम र महसुसीकरण	यथाशीघ्र			
९	सुरक्षा तथा शान्तिका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय तथा सहकार्य	यथाशीघ्र			
१०	विपद्मा हुन सक्ने हिंसा तथा दुर्व्यवहारको घटना दर्तासम्बन्धी सूचना प्रणालीको स्थापना तथा कार्यान्वयन गर्ने	यथाशीघ्र			
११	प्रेषण प्रणालीको (Referral Mechanism) विकास	यथाशीघ्र			
१२	हिंसामा परेकाहरूलाई कानुनी उपचारमा विशेष सहयोग	यथाशीघ्र			
१३	समन्वय तथा सहकार्य	निरन्तर			

चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	आपत्कालीन परिस्थितिमा हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहारमा परेका बालबालिका, महिला तथा जोखिम समूहहरूको पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने	यथाशीघ्र	सामाजिक विकास कार्यालय/ शाखा	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, स्थानीय तह निकाय (न्यायिक समिति), जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, नागरिक समाज जिल्ला प्रहरी कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ. सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	महिला अधिकार, मौलिक अधिकार, नेतृत्व विकास, Safeguarding तालिम, बाल संरक्षण, मनोसामाजिक परामर्श सेवा र विपद्मा महिला तथा बालबालिकामा हुन सक्ने दुर्व्यवहार र हिंसाबारे तालिम तथा छलफलको निरन्तरता	निरन्तर			
३	महिला, बालबालिका तथा जोखिम समूहहरूको सशक्तीकरण कार्यक्रम	निरन्तर			
४	हिंसा न्यूनीकरणमा सहजीकरणका लागि सेवा प्रदायक निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि	निरन्तर			
५	विपद् र हिंसाबाट बच्नेसम्बन्धी जनचेतना	निरन्तर			
६	महिला तथा बालबालिकाहरूको विशेष आवश्यकताको सामग्रीहरूको परिपूर्ति	निरन्तर			
७	कानुनी उपचारको संयन्त्रलाई बलियो बनाउँदै लैजाने	आवश्यकता अनुसार			
८	शान्ति सुरक्षाका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	निरन्तर			
९	विपद्मा हुन सक्ने हिंसा तथा दुर्व्यवहारको घटना दर्तासम्बन्धी सूचना प्रणालीको कार्यान्वयनमा निरन्तरता	आवश्यकता अनुसार			
१०	प्रेषण प्रणालीको (Referral Mechanism) विकास	निरन्तर			

५.१०. शीघ्र पुनर्लाभ (Early Recovery)

समष्टिगत उद्देश्य

- विपद्को पश्चात्को अवस्थामा साधारण जीवन पद्धतिमा फर्कने विभिन्न जीविकोपार्जन, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पक्षहरूको कार्यक्रमहरूलाई योजना बनाई अग्रिम भूमिका खेल्ने । दिगो र समावेशी पुनर्निर्माण र पुनस्थापनाको प्रक्रियाहरु सुचारू भएको सुनिश्चित गर्ने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- सुरक्षित बस्ती विकासको विस्तृत योजनाको सुरुवात गर्ने ।
- पुनर्निर्माण र पुनस्थापनाको बहुआयामिक पक्षहरूको लेखाजोखा गर्दै पुनर्लाभको योजना अगाडि बढाउने ।

क्र.सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
			चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)		
१	विपद् जोखिममा रहेका समुदाय तथा समूहको आर्थिक, भौतिक, शैक्षिक, सामाजिक, वातावरणीय पक्षहरूको विस्तृत तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने	विपद्पूर्व	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरू, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	समुदाय स्तरीय विपद् जोखिम तथा स्रोत नक्साङ्कन तयार गर्ने	विपद्पूर्व			
३	विपद्सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	विपद्पूर्व			
४	कमजोर भौतिक संरचना मर्मत तथा निर्माण	विपद्पूर्व			
५	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	विपद्पूर्व			
६	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	विपद्पूर्व			
७	विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धित स्थानीय नीति नियमहरू निर्माण गर्ने	विपद्पूर्व			
८	विपद् तथा जलवायुमैत्री उत्थानशील योजनाअनुरूप कार्य सम्पादन गर्ने	विपद्पूर्व			
९	विपद् जोखिम व्यवस्थापनका तथा जलवायु उत्थानशीलका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	विपद् जोखिममा रहेका समुदाय र समूहको आर्थिक भौतिक सामाजिक पक्षहरूको क्षतिको विस्तृत विवरण सङ्कलन गर्ने	यथाशीघ्र	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरू, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	विपद्को थप क्षति न्यूनीकरण र रोकथाम गर्ने	यथाशीघ्र			
३	क्षतिग्रस्त तथा बन्द भएको पेसा तथा व्यवसायहरु सुरूवात गर्न सहयोग गर्ने	यथाशीघ्र			
४	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	यथाशीघ्र			
५	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाअनुरूप कार्य सम्पादन गर्ने	यथाशीघ्र			
६	शीघ्र पुनर्लाभका लागि स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	यथाशीघ्र			
चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	क्षतिग्रस्त तथा बन्द भएको पेसा तथा व्यवसायहरु सुचारू गर्नमा सहयोग गर्ने	यथाशीघ्र	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरू, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरू, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरू	
२	क्षतिग्रस्त भौतिक संरचना पुनर्निर्माण (Build Back Better)	आवश्यकता अनुसार			
३	समुदाय स्तरीय विपद् सामनाका लागि क्षमता तथा स्रोत समायोजन	निरन्तर			
४	विपद्सम्बन्धी आधारभूत तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	निरन्तर			
५	कमजोर भौतिक संरचनाहरूको प्राविधिक अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी मर्मत तथा निर्माण गर्ने	आवश्यकता अनुसार			
६	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्व सूचना प्रणालीको स्थापना	निरन्तर			

७	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	आवश्यकता अनुसार			
८	विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धित नीति-नियमहरू निर्माणका लागि स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने	निरन्तर			
९	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाअनुरूप कार्य सम्पादन गर्ने र गराउने	निरन्तर			
१०	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलसम्बन्धी स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	आवश्यकता अनुसार			

५.११. शिविर समन्वय तथा व्यवस्थापन (Camp Shelter Management)

समष्टिगत उद्देश्य

- आवास सुरक्षित तथा आरामदायी आवासको प्राप्तिका लागि न्यूनतम भौतिक तथा सामाजिक आवश्यकताहरूमा व्यक्ति तथा परिवारहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने । यस प्रक्रियामा अधिकतम आत्मनिर्भरता तथा आत्मव्यवस्थापन (Self-management) लाई अनुसरण तथा समावेश गरिनेछ ।
- शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन (CCCM) प्राकृतिक विपद्का कारणले घरवारविहीन बनेका मानिसहहरूका निमित्त स्थायी समाधानको खोजीका लागि प्रयत्न गर्नुका साथै विस्थापित व्यक्तिहरूको मानव अधिकारको सुनिश्चतताका लागि शिविरहरूको स्तरमा सुधार ल्याउने ।

विशिष्ट उद्देश्य

- विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि आबास र लुगाकपडाको व्यवस्था गर्ने ।
- खाद्य, स्वास्थ्य तथा सरसफाइमा विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको सुनिश्चितका लागि घरायसी भाँडाकुँडा र साबुन उपलब्ध गराउने ।

मानवीय सहयोगसम्बन्धी मापदण्ड

१. आवास निर्माणका लागि परिवारको सङ्ख्यालाई मध्यनजर गर्दै आवश्यक मात्रामा प्लास्टिक सेट, डोरी उपलब्ध गराउने । कम्तीमा एक सेट पाल उपलब्ध गराउने ।

२. आवश्यकताअनुसार पर्याप्त मात्रामा कम्बल तथा मेट्रेस वितरण गर्ने ।

३ दुई वर्षसम्मका केटाकेटीहरूका लागि कम्तीमा पनि एक पूरा सेट कपडा उपलब्ध गराउने ।

४. महिला, पुरूष तथा बालबालिकाहरूका लागि कम्तीमा पूर्ण सेट कपडा उपलब्ध गराउने । यसका अतिरिक्त महिला तथा केटीहरूका लागि नियमित सरसफाइसम्बन्धी सामग्रीको आपूर्तिको सुनिश्चितता गर्ने ।

५. आवश्यक घरायसी सामग्रीको सुनिश्चितता गर्ने : एक सेट भाँडा ।

६. नागरिक समाज, सरकार तथा सान्दर्भिक समूहसँगको परामर्शमा शिविरको स्थापना गर्ने ।

शिविर समन्वय तथा व्यवस्थापन योजना

क्र. सं.	कार्य	समयावधि	अगुवाइ (Lead agency)	सहयोगी (Co-Lead agency)	जोखिमको पूर्व आकलन
			चरण १ : पूर्वतयारी काय (Pre Disaster)		
१	विपद् जोखिम भएका स्थानहरूको सूचना सङ्कलन र नक्साङ्कन	विपद्पूर्व	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	अस्थायी शौचालय तथा स्नानगृह निर्माण गर्ने योजना बनाउने	विपद्पूर्व			
३	विपद्को प्रकृतिअनुरूप प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्ने	विपद्पूर्व			
४	शिविर निर्माण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको जोहो गर्ने ।	विपद्पूर्व			
५	शिविर निर्माणका लागि सुरक्षित स्थानहरूको पहिचान	विपद्पूर्व			
६	शिविरमा आवश्यकताअनुसार गैर खाद्य तथा खाद्य सामग्रीहरु प्रबन्ध योजना बनाउने	विपद्पूर्व			
७	उपलब्ध सामग्रीहरूको न्यायोचित वितरण प्रणाली निर्धारण गर्ने	विपद्पूर्व			
८	विपद्पश्चात् शिविरमा महिला तथा बाल बालिकाहरूमा हुन सक्ने हिंसा तथा दुर्व्यवहार रोक्ने संयन्त्र बनाउने	विपद्पूर्व			
९	भविष्यमा हुन सक्ने विपद् सामना गर्न र शिविर व्यवस्थापनको पूर्वयोजनाका लागि समन्वय तथा सहकार्य र स्रोत नक्साङ्कन गर्ने	विपद्पूर्व			

चरण २ : विपद्को अवस्थामा प्रतिकार्य योजना (During Disaster)					
१	विपद्बाट क्षतिग्रस्त स्थानहरूको विवरण सङ्कलन	यथाशीघ्र	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	विपद्ले घरबार विहिन परिवार तथा व्यक्तिहरूको विस्तृत विवरण तयार गर्ने	यथाशीघ्र			
३	सुरक्षित स्थानमा शिविर निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने	यथाशीघ्र			
४	शिविरमा आवश्यकताअनुसार गैरखाद्य तथा खाद्य सामग्रीहरु व्यवस्था गर्ने	यथाशीघ्र			
५	सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाइको सुनिश्चित गर्ने	यथाशीघ्र			
६	अस्थायी शौचालय तथा स्नानगृह निर्माण गर्ने				
७	उपलब्ध सामग्रीहरूको न्यायोचित वितरण प्रणाली निर्धारण गर्ने	यथाशीघ्र			
८	विपद्पश्चात् शिविरमा रहेका महिला तथा बालबालिकाहरूमा हुन सक्ने हिंसा तथा दुर्व्यवहार रोक्ने संयन्त्रलाई प्रभावकारी सञ्चालन गर्ने	यथाशीघ्र			
९	शिविरमा महिला तथा बालबालिकाहरूको विशेष आवश्यकताहरूको उचित सम्बोधन गर्ने	यथाशीघ्र			
१०	शिविरमा नियमित स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने र आवश्यक परे स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्ने	यथाशीघ्र			
११	पुनर्निर्माणका लागि समन्वय तथा सहकार्य गर्ने	यथाशीघ्र			

चरण ३ : विपद्पश्चात् प्रतिकार्य योजना (Post Disaster)					
१	सुरक्षित आवासको सुनिश्चित गर्ने	यथाशीघ्र	जिल्ला/ स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला समन्वय कार्यालय, स्थानीय तह निकाय, खानेपानी सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, सामाजिक विकास कार्यालय, नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापारिक कम्पनी, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ कार्यालय, पशुसेवा विज्ञ कार्यालय, भौतिक पूर्वाधार विकास कार्यालय, घरेलु उद्योग कार्यालय, वित्तिय संस्थाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी मुगु शाखा, नागरिक समाज, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, समुदाय स्तरका खानेपानी तथा सरसफाइ समितिहरु, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय स्वास्थ्य चौकी, बर्थिङ सेन्टर, जिल्लामा क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरु	
२	क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाहरूको पुनर्निर्माण (Build Back Better) योजना निर्माण	आवश्यकता अनुसार			
३	समुदाय स्तरीय विपद् जोखिम, क्षमता तथा स्रोत नक्साङ्कन तयार गर्ने	निरन्तर			
४	विपद्सम्बन्धी आधारभूत (शिविर व्यवस्थापन) तालिम तथा कृत्रिम घटना अभ्यास	निरन्तर			
५	कमजोर र जोखिमयुक्त भौतिक संरचनाहरूको प्राविधिक अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी मर्मत तथा निर्माण	आवश्यकता अनुसार			
६	सुरक्षित स्थानको पहिचान र पूर्वसूचना प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन	निरन्तर			
७	मानव संसाधन परिचालन व्यवस्थापन	आवश्यकता अनुसार			
८	स्थानीय तहद्वारा निर्माण गरिएको विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति- नियमहरूको कार्यान्वयन गर्ने	निरन्तर			
९	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाअनुरूप कार्य सम्पादन गर्ने	निरन्तर			
१०	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलसम्बन्धी स्रोत व्यवस्थापन तथा आवश्यक समन्वय र सहकार्य	आवश्यकता अनुसार			

६. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

६.१ प्रतिकार्यमा सहभागी हुने साझेदारहरूको क्षमता विश्लेषण

जिल्ला : मुगु

मिति : २०७८/०४/११

क्र.स.	साझेदारको नाम	सम्पर्क व्यक्ति	खाद्य सामग्री छ भने चिह्न लगाउने	गैरखाद्य सामग्री छ भने चिह्न लगाउने	औषधी/स्वास्थ्य र सरसफाइ सामग्री छ भने चिह्न लगाउने	उपलब्ध आकस्मिक कोष (रू.)	प्रबन्ध व्यवस्था सवारीसाधन, औजार, गोदाम आदि)	जन शक्ति	कैफियत
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	रोमबहादुर रावत				■	■		०८७-४६०२००
२	उद्धार तथा खोज सामग्रीहरु	रोमबहादुर रावत							०८७-४६०२००
३	स्थानीय आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र (LEOC) स्थापना तथा सञ्चालन	रोमबहादुर रावत							०८७-४६०२००
४	श्री बक्स गुल्म रारा मुगु	सेनानी रोशन थापा	■				■	१०० जना	०९९-४८७००३६
५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	प्र.ना.उ. दिवस हमाल		■			■	३०० जना	०८७-४६००९९
६	सुसेमु गमगढी	निरज केसी					■	२० जना	०८७-४६०१६९
७	सशस्त्र प्रंहरी बल मुगु	खुमबहादुर केसी	■				■	१०२ जना	०८७-४६००९७
८	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय	करूणा भट्टराई			■		■	५ जना	०८७ -४६००३१
९	नेपाल खाद्य व्यवस्थापन तथा व्यापार कम्पनी						■	■	०८७–४६००६५, ९७५८९०११११
१०	पूर्वाधार विकास कार्यालय								

११	खानेपानी सिँचाइ, ऊर्जा विकास कार्यालय								
१२	छायानाथ रारा नगरपालिका	ललित जंग मल्ल	■	■	■	■	■		०८७–४६०२५२
१३	सोरू गाउँपालिका	तीर्थराज शाही	■	■	■	■	■		९८४८११०३७७
१४	खत्याड गाउँपालिका	दीपबहादुर कार्की	■	■	■	■	■		९८६८२९९२४३
१५	मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका	तीर्थबहादुर कठायत	■	■	■	■	■		९८६८९०२१११
१६	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ	सूर्यबहादुर खत्री						■	०८७–४६०१००
१७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	जयबहादुर मल्ल		■				■	०८७–६०००७, ९८५१२७३७०९
१८	स्वास्थ्यका लागि सक्षम प्रणाली/ USAID	ईश्वर मल्ल							९८४९१३८४७४
१९	UMN Mugu Cluster	मिनेश गुरूङ	■	■	■	■	■	■	०८७–६९०३६१ ०८७ ४६००४३
२०	KIRDARC Nepal	टेकबहादुर शाही			■			■	०८७ ४६००५३ ९८५११८३९५८
२१	INF	दलजित घर्ती	■	■	■	■	■	■	०८७ ४६००३८
२२	HRENDC	विष्णुबहादुर रावत			■	■	■	■	९८५८३२२३३०
२३	KIWDF	राधिका मल्ल						■	
२४	HIRYSDEC	मीनबहादुर रावल	■	■	■	■	■	■	९८५८३२२१२३
२५	कृषि ज्ञान केन्द्र	सुखीराम नेपाली					■	■	०८७ ४६००८६
२६	RCDC	जर्मन नेपाली	■	■	■	■	■	■	०८७ ४६००९०

२७	RRDC							■	०८७ ४६०१३२
२८	सप्रोस नेपाल	नरेन्द्र रावल					■	■	०८७ ४६०१६५
२९	सहास नेपाल	जितबल राई	■	■	■		■	■	०८७ ४६०११६
३०	भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र	भीमचन्द्र बुढा						■	०८७ ४६००७६
३१	राष्ट्रिय अनुसन्धान बिभाग	प्रभाकर पन्थ						■	
३२	मुगु उद्योग वाणिज्य सङ्घ	कमल बुढा	■	■		■	■	■	०८७ ४६००२४
३३	जिल्ला समन्वय समिति	भीमराज सेजुवाल			■			■	०८७ ४६००२३
३४	करानी सामुदायिक विकास केन्द्र	गुरू स्याङग्याप लामा	■	■	■	■	■	■	०८७ ४६००१०
३५	मालिका सामुदायिक विकास केन्द्र	सुरेशबहादुर शाही						■	०८७ ४६००५७ ९७४८९०१५१५
३६	जनकल्याण ग्रामीण विकास सामुदायिक संस्था	पदम रावल						■	०८७ ४६००३४
३७	मुर्माटप सामुदायिक विकास केन्द्र	बिर्खे रोकाया						■	९८५८३२०१८२
३८	छायाक्षेत्र सामुदायिक विकास केन्द्र,	खडकराज मल्ल						■	०८७ ४६००७१, ९७४८९००५
३९	DARRDO Nepal	सक्क बुढा						■	९७४८९१३०६६
४०	डिभिजन वन कार्यालय	भरतबहादुर बुढा थापा						■	०८७ ४६००४८

४१	GNI, Mugu	ख्यामराज लामिछाने				■		■	०८७ ४६०११७
४२	PACE-Nepal	नारद रेग्मी						■	९८४८१२१५७०
४३	DCDC	धिरज नेपाली						■	९७८४००७२१९
४४	जिल्ला आयुर्वेदिक कार्यालय	नन्दप्रसाद न्यौपाने			■			■	९८४८३१९३४१
४५	फेज नेपाल	राजकुमार घिमिरे				■		■	९८४९८७७२२२

प्रमाणित गर्नेको नाम र सही : ....

कार्यालय :..................................

छाप :.............

मिति :...............

६.२ मुख्य प्रकोपको प्रकृतिअनुसार जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना– २०७८

प्रकोपको प्रकार	न्यूनीकरणको क्रियाकलाप (के गर्ने)	स्थान (कहाँ गर्ने)	समयावधि (कहिल गर्ने)	जिम्मेवार तह (कसले गर्ने)
खडेरी	बिउ बैङ्कको स्थापना गर्ने	सबै वडाहरुमा	निरन्तर	कृषि विकास कार्यालय, गा.पा., न.पा. गै.स.स. तथा अन्य सरोकारवालाहरु
	सिँचाइको व्यवस्था गर्ने	खडेरीग्रस्त गापाका वडाहरुमा	निरन्तर	खानेपानी, सिँचाइ तथा ऊर्जा विकास कार्यालय, गै.स.स.
	कृषिसम्बन्धी तालिम तथा प्रविधि प्रदान गर्ने	खडेरीग्रस्त सबै वडाहरुमा	निरन्तर	कृषि ज्ञान केन्द्र, गा.पा., न.पा. गै.स.स. तथा अन्य सरोकारवालाहरु
	क्षतिपुर्तिको व्यवस्था गर्ने	सबै वडाहरुमा	खडेरीको समयमा	जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जि.स.स. र स्थानीय तहहरु

बाढी तथा पहिरो	वृक्षारोपण गर्ने ।	सीप, भिई, जिमा, लिब्रु, खनाया, धैन, नार्थपु भट्डाडी, मेलवाडा	बिरूवाको अनुकूल मौसममा	डिभिजन बन कार्यालय, स्थानीय तहहरु, वन उपभोक्ता समिति, वन उपभोक्ता महाँसङ्घ र गै.स.स.हरु
	बाढी तथा पहिरो सम्बन्धमा जोखिम क्षेत्रका स्कुलहरूमा हप्तामा एक पटक चेतना अभिवृद्धि कक्षा सञ्चालन गर्ने	बाढी तथा पहिरोबाट उच्च जोखिममा रहेका स्कुलहरु	निरन्तर	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ स्थानीय तहहरु गै.स.स.हरु
	नदी कटान हुन सक्ने क्षेत्रमा तटबन्धन निर्माण गर्ने । ग्याविन वाल लगाउने । चेकड्यामको निर्माण ।	प्रभावित, सम्भावित सबै क्षेत्रहरूमा	आवश्यकता अनुसार	जिल्ला प्रशासन कार्यालय स्थानीय तहहरु गै.स.स. सिँचाइ तथा जल स्रोत विकास सबडिभिजन कार्यालय
	खोलानाला तथा बाटोको बाधक वस्तुहरु पन्छाउने तथा मर्मत गर्ने ।	प्रभावित सबै क्षेत्रहरूमा ।	आवश्यकता अनुसार	स्थानीय तहहरु सडक डिभिजन कार्यालय
	वृक्षारोपणका लागि आवश्यक बोटबिरूवा उपलब्ध गराउने ।	प्रभावित सबै क्षेत्रहरु	बिरूवाको अनुकूलन	डिभिजन वन कार्यालय स्थानीय तहहरु कृषि विज्ञ केन्द्र भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र
	खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी प्रचार प्रसार गर्ने ।	बाढी पहिरोको जोखिम क्षेत्रमा ।	निरन्तर	खानेपानी तथा सरसफाइ सम्पर्क इकाइ स्थानीय तह गै.स.स.तथा सञ्चार माध्याम
	विभिन्न किसिमका जडीबुटीहरूको खेती गर्न प्राविधिक सहयोग सहित समुदायलाई प्रोत्साहन गर्ने ।	सम्भावित क्षेत्र तथा समुदायको योगदानमा ।	अनुकूल मौसममा	डिभिजन वन कार्यालय
	पूर्वसूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने । कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने र गराउने ।	बाढीपहिरोको जोखिम क्षेत्रमा कर्णालीको किनारमा बस्ने बस्तीहरूमा	जिल्ला तथा स्थानीय तहहरूमा	जिल्ला प्रशासन, स्थानीय तहहरु
	जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	११ ओटा वडाहरूमा	निरन्तर	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय तहहरु, सञ्चारमाध्यमहरु, गै.स.स.हरु

महामारी	खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी जोखिम क्षेत्रका स्कुलहरु तथा समुदायमा चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	महामारीबाट जोखिममा रहेका स्कुलहरु तथा समुदायहरु	आवश्यकता अनुसार	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, स्थानीय तहहरु स्वाथ्य सेवा कार्यालयगै.स.स.हरु
	खानेपानीका मुहानमा सरसफाइ गर्ने र नियमित कोलिफम जाँच गर्ने	खानेपानीका मुहानहरूमा	निरन्तर	स्थानीय तहहरु र खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु, स्वास्थ्य कार्यालय
	खानेपानी शुद्धीकरणका विविध विधिहरूका बारेमा अभिमुखीकरणसहित आवश्यकता तथा स्रोतको उपलब्धताअनुसार शुद्धीकरणका सामग्री वितरण गर्ने ।	महामारीको जोखिममा रहेका समुदायहरूमा ।	जेठदेखि भदौ	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय स्थानीय तहहरु र खानेपानी उपभोक्ता समितिहरु गै.स.स.हरु
	मौसमअनुसारको महामारीका लागि औषधीको बफरस्टकको व्यवस्था गर्ने	स्थानीय गाउँ तथा वडाहरु	चैत्र, कात्तिक	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय स्थानीय तहहरु
	स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूमा प्राविधिकहरूको उपलब्धता, सेवा र स्रोतका बारेमा नियमित अनुगमन गरी प्रभावकारी सेवा उपलब्ध गराउने	सम्बन्धित स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा	नियमित रूपमा	स्वास्थ्य कार्यालय स्थानीय तहहरु
	मा.वि. स्तरीय विद्यालयहरूमा जु.रे.स. स्थापना गर्ने	हरेक मा.वि. स्तरीय विद्यालयहरूमा	स्थापना तथा अध्यावधिक गर्ने	ने. रे. सो.
भूकम्प	उच्च भूकम्पीय जोखिममा रहेका क्षेत्रहरूको पहिचान गर्ने, भूकम्पसँग सम्बन्धित जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, भवन अचारसंहिता लागू गर्ने । कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने र गराउने ।	पालिकाभरि	नियमित रूपमा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहहरु गै.स.स.

सबै खाले विपद्को प्रतिकार्यका लागि विपद्पछिको प्रतिकार्यको चरणमा गरिने क्रियाकलापहरु				
१.	उद्धार कार्यमा सहयोग तथा सर्वेक्षण गर्नका लागि आवश्यक जनशक्ति खटाउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	आवश्यकता अनुसार	प्रमुख जिल्ला अधिकारी सगँ समन्वय गरि आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्न सहयोग गर्ने ।
२.	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति बैठक बोलाउने र आवश्यकताअनुसार समूह वैठकको लागि समूह नेतृत्वकर्तालाई निर्देशन दिने ।	गाउँपालिका कार्यालयमा	आवश्यकता अनुसार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति प्रमुख तथा गाउँपालिका अध्यक्ष
३.	विभिन्न समूहहरूको क्रियाकलापहरूको जानकारी लिने र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई सम्प्रेषण गर्ने ।	सम्बन्धित समूह नेतृत्वकर्ताबाट	आवश्यकता अनुसार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
४.	सर्वेक्षणबाट प्राप्त सूचनाका आधारमा प्रकोप प्रभावितहरूलाई तत्काल राहत सहयोग सामग्रीहरु उपलब्ध गराउने ।	प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग समन्वय गरेर ।	आवश्यकता अनुसार	सम्बन्धित समूह नेतृत्वकर्ता
५.	राहत सहयोगको व्यवस्था गर्दा न्यूनतम मापदण्डका आधारमा उपलब्ध गराउन अगुवाइ गर्ने ।	प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग समन्वय गरेर ।	समन्वय बैठकमा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
६.	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक जनशक्तिका लागि तालिमको व्यवस्था गर्ने ।	प्रमुख जिल्ला अधिकारीसँग समन्वय गरी पालिकामा	वैशाखदेखि जेठसम्ममा	सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी पालिका प्रमुख
७.	खोज तथा उद्धारका लागि आवश्यक औजारहरूको व्यवस्था गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वैशाखदेखि जेठसम्ममा	सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी पालिका प्रमुख
८.	विपद् पूर्वतयारी योजनाको अद्यावधिक गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	वैशाखदेखि जेठसम्ममा	सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी पालिका प्रमुख

९.	मौसमअनुसारको प्रकोप सम्बन्धमा छलफल तथा अवस्था विश्लेषणका लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिले बैठक गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति बैठक	वैशाख, साउन, फागुन	सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी पालिका प्रमुख
१०.	प्रकोपको सूचना सम्प्रेषणका लागि बनाइएको सञ्चार संयत्रको अनुगमन गरी तयारी अवस्थामा राख्ने ।	गाउँपालिका तथा स्थानीय वडा बस्ती तहमा	वैशाख, साउन, फागुन	सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी
११.	कार्यालयका कर्मचारीहरूलाई विपद्का बेलामा संरक्षणसम्बन्धी अभिमुखीकरण सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका तथा वडा तहहरु	मङ्सिरदेखि पुससम्म	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति
१२	महिला, जेठ नागारिक, अपाङ्गता तथा बालबालिकाहरूलाई विपद् को बेलामा संरक्षणसम्बन्धी अभिमुखीकरण सञ्चालन गर्ने ।	कार्यक्रम सञ्चालित स्थानीय गाउँ बस्तीहरूमा	नियमित अनुगमनको क्रममा	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा गै.स.स.हरु
१३.	विपद् प्रतिकार्यका लागि आवश्यक पर्ने औषधीहरूको भण्डारण गर्ने ।	गाउँपालिका, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र सम्बन्धित स्वास्थ्य चौकीहरूमा तथा वडा तहहरु	नियमित रूपमा	गाउँपालिका, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकीहरूमा तथा गै.स.स.
१४.	विपद् प्रभावित समुदायहरूलाई मौसमअनुसारको बिउबिजन र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	नियमित रूपमा	गाउँपालिका, कृषि ज्ञान केन्द, भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, गै.स.स.हरु
१५.	विपद् प्रभावितहरूका लागि तत्कालै उपलब्ध गराउनुपर्ने आवश्यक खाद्य सामग्रीहरूको सुनिश्चित गरी तत्काल उपलब्ध गराउने ।	प्रभावित क्षेत्रमा	विपद्को समयमा	गाउँपालिका, कृषि ज्ञान केन्द, भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय, गै.स.स.हरु खाद्य संस्थान
१६.	विपद् प्रभावितहरूका लागि तत्कालै उपलब्ध गराउनुपर्ने आवास तथा गैरखाद्य सामग्रीहरूको भण्डारण गरेर राख्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु	कात्तिकदेखि माघसम्ममा	गाउँपालिका, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु खाद्य संस्थान, गाउँपालिका

१७.	विपद्का बेलामा प्राथमिक सेवा प्रदान गर्नका लागि तालिम प्राप्त स्वयम् सेवकहरूको सूची अद्यावधिक गर्ने ।	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा कार्यालय र उपशाखा	माघदेखि चैतसम्ममा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, जिल्ला शाखा, मुगु
१८.	विपद् जोखिम न्यूनीकरणको स्थानीय तहहरूले कार्यविधि व्यवस्थापन गरी बजेट विनियोजन गर्ने	वडा तथा बस्तीहरूमा	नियमित रूपमा	पालिका तथा वडाहरु
१९.	प्रभावकारी अनुगमन संयन्त्रको स्थापना गर्ने	पालिका तथा वडाहरूमा	निरन्तर	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र वडाहरु
२०	स्थानीय निकायमा म्च्व्रऋत्रऋ८ सम्बन्धी सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय	आ.व. ०७७।०७८ मा	पालिका, गै.स.स.हरु
२१	स्थानीय आपत्कालीन सञ्चालन केन्द्र ९ीभ्इऋ० स्थापना गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय	तत्काल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
२२	कोभिड १९ सँगसम्बन्धी खर्चका विवरणहरु सबै स्थानीय निकाय, गै.स.स.हरूले सार्वजनिकीकरण गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय	आ.व. ०७७।०७८	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, सम्बन्धित कार्यालय प्रमुख
२३	जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जिल्लाको वार्षिक तथा अर्धवार्षिक प्रगति विवरण समेटी बुलेटिन प्रकाशित गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय	आ.व. ०७७।०७८	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

६.३. कोरोना विशेष प्रतिकार्य योजना

सि. नं.	न्यूनीकरणको क्रियाकलाप (के गर्ने)	जिम्मेवारी समिति	जिम्मेवारी निकाय (कसले गर्ने)	समयसीमा (कहिले गर्ने)	कैफियत
१	सीमा क्षेत्रमा स्वास्थ्यकर्मीसहितको चेक प्वाइन्ट स्थापना र सञ्चालन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका तथा वडा, सुरक्षा निकाय, सङ्घ संस्था, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय	तत्काल	
२	सहयोग तथा स्वास्थ्य कक्षको स्थापना र सञ्चालन (Help Desk Establishment)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका तथा वडा, सुरक्षा निकाय, सङ्घ संस्था	तत्काल	
३	Rapid Response Team (RRT)	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, मुगु	जिल्ला अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी	निरन्तर	
४	जनचेतनामूलक सन्देश प्रचार-प्रसार गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका तथा वडा, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैरसरकारी निकाय, स्थानीय एफएम सञ्चारकर्मीहरु	तत्काल	
५	अफवाह तथा भ्रामक समाचार सम्प्रेसण गर्ने उपर निगरानी र नियन्त्रण गर्ने	जिल्ला प्रशास कार्यालय जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला समन्वय समिति, नेपाल प्रहरी	नेपाल पत्रकार, महासङ्घ र जिल्ला प्रहरी कार्यालय	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
६	कोरोनासम्बन्धी आवश्यक, अभिमुखीकरण, तालिम (PPE को प्रयोग, मास्क ग्लोब्स, स्यानिटाइजर, हातधुने, रोकथामका उपायहरु) विद्याालय र समुदायहरुमा गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका तथा वडा, स्वास्थ्य कार्यालय, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरु, विद्यालय र क्याम्पसहरु	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
७	सबै वडाहरुमा आवश्यक Quarantine र प्रारम्भीक आइसोलेसन निर्माण गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा वडाहरु	पालिका तथा वडा, रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैरसरकारी निकाय, सङ्घ-संस्थाहरु	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	

८	पालिका, वडास्तरीय कोभिड-१९ सङ्क्रमण रोकथाम तथा नियन्त्रण समितिहरु निर्माण र परिचालन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा वडाहरु	पालिका तथा वडा, स्वास्थ्य कार्यालय, सुरक्षा रेडक्रस, सरोकारवाला निकाय, गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरु	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
९	समुदायमा परीक्षणमा सहयोग, शङ्कास्पद सङ्क्रमितहरूको सम्पर्क खोजी र सर्भिलेन्समा सहयोग (Contract tracing)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा वडाहरु, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्वास्थ्य केन्द्र/चौकीहरु	स्थानीय तह तथा वडा, स्वास्थ्य कार्यालय, सुरक्षा निकायहरु र रेडक्रस,	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
१०	सङ्क्रमितहरूलाई ओसारपोसार गर्न आवश्यकताअनुसार एक्बुलेन्स सेवाको तयारी गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा वडाहरु तथा स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, स्थानीय तहहरु	पालिका तथा वडा, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, सुरक्षा निकायहरु र रेडक्रस, एम्बुलेन्स सञ्चालकहरु	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
११	यदि सङ्क्रमित मृत्यु भएमा शव व्यवस्थापनमा आवश्यक तयारी गर्ने	नेपाली सेना र सुरक्षा निकायहरु,	पालिका, सुरक्षा निकायहरु, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
१२	निरन्तर समन्वय तथा अनुगमन	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति	पालिका तथा वडा, स्वास्थ्य सेवा कार्यालय, सुरक्षा निकायहरु, रेडक्रस र अन्य सङ्घ-संस्थाहरु	तत्काल र सङ्क्रमण अवस्थाभर	
१३	सभा, सम्मेलन, विवाह तथा अनावश्यक भिडभाड नगर्न अनुरोध गर्ने	जिल्ला प्रशासन कार्यालय,	पालिका तथा वडाहरु, जिल्ला प्रहरी कार्यालय र सुरक्षा निकायहरु	तत्काल	
१४	पालिकाभरि रहेको विपन्न परिवारहरूलाई खाद्यान्न, राहत विरतण गर्ने	पालिका तथा वडाहरु	सुरक्षा निकायहरु, रेडक्रस, अन्य गैरसरकारी सङ्घ-संस्थाहरु	प्राथमिकताका आधारमा	
१५	आइसोलेसन बेडको स्थापना र अन्य बेडको विस्तार गर्ने	प्रदेश सरकार	स्वास्थ्य सेवा कार्यालय र स्थानीय तहहरु	प्राथमिकताका आधारमा	
१६	एम्बुलेन्स खरिद गर्ने र कोरना सङ्क्रमितहरूलाई सुरक्षित र गुणस्तरताका लागि कम्तिमा एक एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने ।	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	रेडक्रस र जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष	तत्काल	

खण्ड १. सर्वेक्षण फाराम

अनुसूची १. विपद् विस्तृत सर्वेक्षण फाराम

अनुसूची : विपद्को समयमा क्षति सर्वेक्षणका लागि प्रयोग गरिने फारामहरुको नमुना ।

विपद्को विस्तृत क्षति सर्वेक्षण फाराम
जिल्ला :...
सर्वेक्षण गर्ने तह/संस्था :...गा.पा./न.पा.:...
वडा नं. :.......................... गाउँ/टोल :..........................

क्र.सं.	[illegible]	परिवार संख्या			[illegible] वर्षसम्म		[illegible] वर्षसम्म		[illegible] वर्षसम्म		[illegible] भन्दा माथि		[illegible]		[illegible]									[illegible]	क्षति विवरण			[illegible]	आवश्यकताको पहिचान									[illegible]
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	
१.																																							
२.																																							
३.																																							
४.																																							
जम्मा																																							

तयार पार्ने :
नाम :
पद :
हस्ताक्षर :

प्रमाणित गर्ने :
नाम :
पद :
हस्ताक्षर

खण्ड २. सर्वेक्षण फाराम

विपद् प्रभावित जिल्लाको नाम : मुगु

अनुसूची १. जनसङ्ख्याको विवरण :

प्रभावित गा.पा./न.पा.:-...

क्र.स.	गा.पा./न.पा.को नाम	मृत्यु	घाइते	हराएको	प्रभावित समुदाय/क्षेत्रको नाम (वडा नं., गाउँ/टोल)	अनुमानित जनसङ्ख्या			कैफियत
						पुरूष	महिला	जम्मा	

अनुसूची २. समुदाय तथा व्यक्तिगत सम्पत्तिको क्षतिको विवरण

क्र.सं.	क्षतिको विवरण	सङ्ख्या	जम्मा अनुमानित क्षति (मूल्यमा)	सूचना सङ्कलनको लागि गरिएको प्रक्रिया	कैफियत
१	पूर्ण रूपमा क्षति भएको घर				
२	आंशिक रूपमा क्षति भएको घर				
३	विद्यालय भवन				
४	पुल तथा सडक				
५	हेल्थपोस्ट/स्वास्थ्य चौकी				
६	पुस्तकालय				
७	गाविस भवन				
८	गाउँघर क्लिनिक				
९	बाल विकास केन्द्र				
१०	स्वास्थ्य तथा खानेपानी क्षेत्र				

११	मठमन्दिर, मस्जिद, चर्च, पाटीपौवा				
१२	औषधी/उपकरण				
१३	सामुदायिक स्रोतकेन्द्र (सुरक्षित बासस्थान) (Evacuation/ Protection Centre)				
१४	क) बाली (बिघा/रोपनी)				
	ख) अन्य (बिघा/रोपनी)				
१५	खेतीयोग्य जमिन (बिघा/रोपनी)				
१६	खानेपानीको स्रोत				
१७	जीविकोपार्जनका क्षेत्रहरूको क्षति				
क	घरपालुवा पशु				
ख	साना पसल				
ग	माछा पोखरी				

अनुसूची ३. उद्धार भएकाहरूलाई राहत कार्य र आगामी दिनको आवश्यकता

क्र.स.	सहयोग गरिएको राहतको प्रकार	एकाइ	जम्मा अनुमानित आवश्यकता (परिमाण)	सहयोग पुऱ्याएको परिवार (ने.रे.सो.बाट मात्र)	अन्य संस्थाबाट भएको सहयोगध	थप सहयोगका लागि आवश्यक परिमाण अनुमानित जनसङ्ख्या	सम्भावित सहयोग निकाय	कैफियत
१	सक्खा तयारी खाना	केजी						
२	नियमित खाना (चामल, दाल, तेल, नुन)							
३	गैरखाद्य सामग्री	केजी						

४	थप त्रिपाल	ओटा						
५	प्राथमिक उपचार सेवा	ओटा						
६	पानी शुद्धीकरण औषधी	ओटा						
७	सुरक्षित स्थानमा सार्ने तथा ओसार्ने कार्य	पटक/ जना						
८	शिविर व्यवस्थापन	ओटा						
९	सरसफाइ सम्बन्धित जनचेतना अभिवृद्धि	ओटा						
१०	घुम्ती स्वास्थ्य शिविर	पटक						
११	एम्बुलेन्स सेवा	जना						
१२	ट्रेसीसेवा	जना						
१३	विशेष आवश्यकता प्रकार	जना						
१४	मनोविमर्श सेवा	जना						

अनुसूची ४. जिल्ला तथा समुदाय स्तरमा रहेका सहयोगी निकायहरू

ती निकायहरूको कार्य क्षेत्र र गर्न सक्ने कार्यको विवरण (सम्भव भए उनीहरूबाट वा जिल्ला प्रकोप उद्धार समितिको समन्वय बैठकबाट लिने) :

क्र.स.	सहयोग गरिएको राहतको प्रकार	सहयोग निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	सहयोगी निकायको नाम र योजना	अरु सहयोगी निकायहरूको नाम र योजना	कैफियत
१	पूर्ण रूपमा क्षति भएका घर						
२	आंशिक रूपमा क्षति भएका घर						

३	विद्यालय भवन/बाल विकास केन्द्र/ सुरक्षित बासस्थान/गा.पा. भवन						
४	पुल तथा सडक						
५	हेल्थपोस्ट/स्वास्थ्य चौकी						
६	गाउँघर क्लिनिक						
७	सामुदायिक स्रोत केन्द्र						
८	अन्नबाली						
९	जीविकोपार्जनका क्षेत्रहरु						
क	घरपालुवा पशु						
ख	साना पसल						
ग	माछा पोखरी						
घ	अन्य						
	१						
	२						

अनुसूची ५. सम्भाव्य स्वास्थ्य खतराहरु

(रोगको सङ्क्रमणको सम्भावना जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विश्व स्वास्थ्य सङ्गठन, युनिसेफ अन्य निकायसँग सल्लाह लिई भर्ने)

क्र.सं.	रोग	गा.पा.	समुदाय/स्थान वा वडा	अनुमानित प्रभावित जनसङ्ख्या	कैफियत
१	कोरोना भाइरस				
२	झाडापखाला				
३	हैजा				
४	मलेरिया (औलो)				
५	इन्सेफ्लाइटिस				

६	सर्पको टोकाइ				
७	आँखा पाक्ने रोग				
८	लुतो, ज्वरो				

अनुसूची ६. पँहुच (प्रभावितहरूसम्म राहत लिएर कसरी पुग्न सकिन्छ, देखिएको सुरक्षाको अवस्था, राहत व्यवस्थापनमा जनमानसको प्रतिक्रिया)

अनुसूची ७. तत्काल आवश्यकता र पुनर्लाभ (Recovery) कार्यक्रम सञ्चालनका लागि सिफारिस

अनुसूची ८. आइपरेका समस्या तथा आइपर्न सक्ने बाधा–अवरोधहरु

अनुसूची ९. सारांश

टोली प्रमुख : हस्ताक्षर :
टोली सदस्य : हस्ताक्षर :

खण्ड ३. प्रकोप व्यवस्थापनका लागि घरधुरी सर्वेक्षण फाराम

विपद्को किसिम ....
जिल्ला : मुगु गा.पा/न.पा............................. वार्ड नं.:.............
गाउ/टोल :............................. १) घरमूलीको नाम ....
गाउँमा बोलाउने नाम ....

अनुसूची १. पारिवारिक विवरण

०–५ वर्षसम्मका बालबालिका			६–१६ वर्षसम्मका बालबालिका			१७–६० वर्षसम्मका			६१ वर्षभन्दा माथि		
केटा	केटी	जम्मा	केटा	केटी	जम्मा	केटा	केटी	जम्मा	केटा	केटी	जम्मा

अनुसूची २. विशेष सुरक्षा तथा सहयोग आवश्यक पर्ने व्यक्ति तथा समूहहरु

गर्भवती महिला	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु		दूध खुवाउने आमाको सङ्ख्या	हराएका		घाइते		बिरामी		एकल महिला	जम्मा
	म.	पु.		म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.		

अनुसूची ३. मानवीय क्षति

मृतक			मृत्यु भएको कारण
म.	पु.	जम्मा	

अनुसूची ४. विद्यालय जाने बालबालिकाको जम्मा सङ्ख्या

बालबालिकाहरूको कक्षागत सङ्ख्या :

विद्यालयको नाम	कक्षा	छात्रा	छात्र	कैफियत
जम्मा				

अनुसूची ५. घरको अवस्था (√) चिह्न प्रयोग गर्नुहोस्

( ) बस्न नहुने गरी भत्केको
( ) केही मर्मत गरी बस्न योग्य
( ) भित्ता मात्र भत्केको
( ) छाना मात्र भत्केका
( ) भाँडावर्तन नष्ट भएका
( ) लुगाफाटा नष्ट भएको
( ) धारा क्षतिग्रस्त
( ) खाद्यान्न पूरै/आंशिक नष्ट
( ) शौचालय क्षतिग्रस्त

अनुसूची ६. जग्गाजमिन

जम्मा .... बिघा रोपनीमध्ये ....बिघा रोपनी बगाएको ....
....बिघा, रोपनी खेतीबाली मात्र काम नलाग्ने गरी पुरेको ।

अनुसूची ७. पशुपक्षी सर्वेक्षण फाराम

गाई/गोरू	राँगा/भैँसी	भेडा/बाख्रा	कुखुरा/हाँस	माछा	अन्य

अनुसूची ८. पेसा (√) चिह्न प्रयोग गर्नुहोस्

( ) खेतीबारी ( ) मजदुरी ( ) पशुपालन ( ) दुग्ध व्यवसाय
( ) सिलाइकटाइ ( ) माछापालन ( ) नोकरी ( ) अन्य ।

सर्वेक्षणकर्ताले क्षतिको विवरणका आधारमा भर्ने

अनुसूची ९. आवश्यकताको पहिचान

क) अस्थायी आवासको व्यवस्था
ख) स्थायी घर बनाउनुपर्ने
ग) खानेपानी धारा बनाउनुपर्ने
घ) शैक्षिक सहयोग दिनुपर्ने
ङ) शौचालय बनाउनुपन
च) मनोविमर्श सेवा
छ) छोटो अवधिका लागि खाद्यान्न
ज) लामो अवधिका लागी खाद्यान्न
झ) अन्य सेवा

सर्वेक्षणकर्ताको नाम :
पद :
संस्था :
दस्तखत :
मिति :

घरमुलीको नाम :
पद :
संस्था :
दस्तखत :
मिति :

प्रमाणित गर्नेको नाम :
पद :
संस्था :
दस्तखत :
मिति :

सन्दर्भ सामग्रीहरु

१. नेपालको संविधान २०७२
२. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४
३. विपद् जोखिम राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना, २०१८-२०३०
४. विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७३ (दोस्रो संशोधन)
५. विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६
६. जिल्ला विकास योजना, २०७२/७३
७. जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदन, २०७३/०७४
८. राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य ढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन २०७५)
९. जिल्ला वस्तुगत विवरण, २०७१
१०. विपद् जोखिम राष्ट्रिय नीति, २०७५
११. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग राष्ट्रिय जनगणनाको तथ्याङ्कगत प्रतिवेदन, २०६८
१२. Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030
१३. विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५
१४. युएमएनद्वारा प्रकाशित पुस्तक विपद् जोखिम न्यूनीकरण हाम्रो जिम्मेवारी, २०६९

2021/12/25 13:47

"बहुमुल्य जडिबुटी अर्गानिक खेति तामाखानी छायाँक्षेत्र पर्यटन पुर्वाधार
समृद्ध समुन्नत मुगुम कार्मारोङको आधार"
मुगुम कार्मारोङ गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
"स्वच्छ र सक्षम निजामती प्रशासन : समृद्धि र सुशासन
भ्रष्टाचार विरुद्धको सहकार्य : सुशासनका लागी अपरिहार्य"

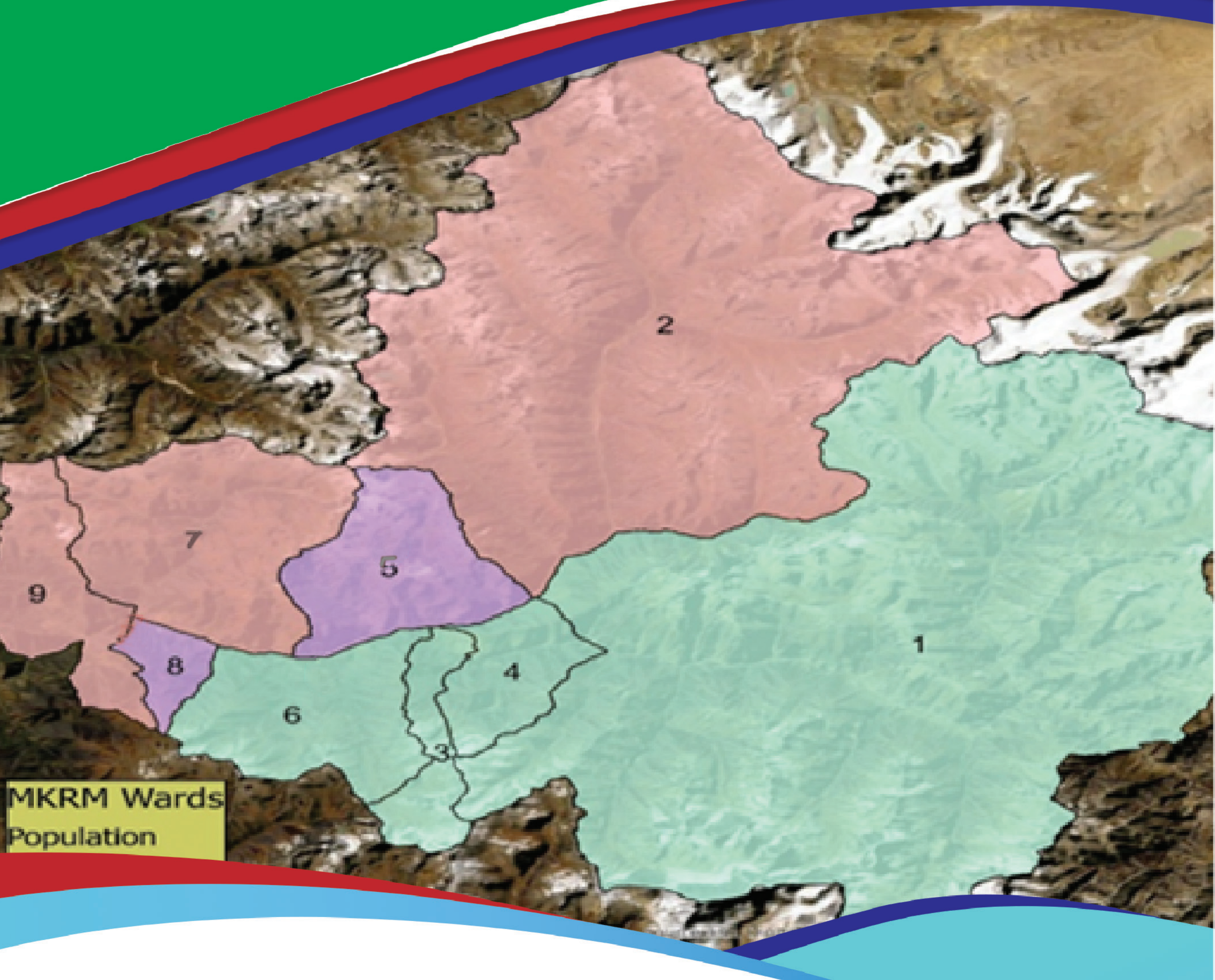

यु. एम. एन, मुगु क्लस्टर